DİSK

Aylık kültür
ve Siyaset Dergisi

4-5

Eylül-Ekim 1973

DİSK "CHP'YE OY VE= RELİM" DİYOR.

Alman= ya'daki Türk işçi= lerinin grevinin içyüzü

AP'li Ali Naili T.C. çalışma bakanı Erdem'i yalan= lattı

Oynak mer= diven sistemini savuna= lım

AP'li bakana verilen diplo= matik ders

DİSK'e bağlı sendikalar

HÜRCAM - İŞ
BASIN - İŞ
GIDA - İŞ
BARSAK - İŞ
KERAMİK - İŞ
KİMYA - İŞ
LASTİK - İŞ
MADEN - İŞ
TURİZM - İŞ

İ Ç İ N D E K İ L E R

DİSK

Aylık Siyaset ve Kültür Dergisi

Sayı 4 - 5

Eylül - Ekim 1973

Sahibi : Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu adına, Genel Başkan Kemal Türkler

Yazı İşleri Müdürü : Kemal Sülker

Yönetim Yeri : DİSK Barbaros Bulvarı, Uluğ Han No. 64/4 Beşiktaş İstanbul Tel : 48 40 99

Kapak Düzeni : Sait Maden

Dizgi-Baskı: Murat Matbaası Klişeler : Şehir Klişe

Parayla Satılmaz

SUNUŞ

İşçi Sendikalarının grevleri yeni yeni sorunları getiriyor ve grev böylece etkin bir eğitim aracı da oluyor. Özellikle Ereğli Demir Çelik Fabrikasında Türkiye Maden-İş Sendikası'nın yürüttüğü grev hem işçi dayanışması, sendikaya bağlılık, kararlarda tabanın söz ve karar sahibi oluşu, hem de işveren kesiminin grevden toplu sözleşme düzeni dışında çıkar ve amaçlar sağlamak peşinde olduğu gerçeğini de ortaya koyuyor. Bu arada hükûmetin çok önemli bir işkolunda ve çok daha büyük önem taşıyan bir üretim dalında başlatılmak zorunda bırakılan grevle olumlu bir ilişki kurmayışı, gerçekten düşündürücü ve işçileri uyarıcı bir tutum olmuştur.

DİSK, işçilerin devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmasını savunan biricik işçi konfederasyonudur. Bu nedenle, 14 Ekim 1973 Pazar günü yapılacak milletvekili ve senato üyeleri seçiminde aday gösteren partilerin durumunu incelemiş ve konu DİSK Yönetim Kurulunda karara bağlanmıştır. Buna göre DİSK, «bu seçimlerde» CHP'ye oy verilmesine karar vermiş ve bu yolda hazırlanan bir bildiriyi kamuoyuna sunmuştur. Bildiri'nin tam metni dergimizin bu sayısında yer almıştır. DİSK'in bu kararı çok olumlu yankılar uyandırmış ve pek çok küçük esnaf ve köylü yurtaş, DİSK'i en tutarlı örgüt ve emekçilerle emekten yana olanların haklarını ve çıkarlarını koruyucu biricik işçi üst kuruluşu saydıklarını, çağrısına uyacaklarını DİSK'e bildirmiştir. 14 Ekim seçimlerinin, DİSK'in de CHP'ye oy verilmesi çağrısının etkisini taşıyan bir sonuç vereceğine inanılmaktadır.

DİSK dergisi yurt içindeki ve dışındaki işçiler kadar, aydınları ve her sınıf yurttaşı ilgilendirmiş ve bize gönderilen yüzlerce mektupla yeni adresler verilmiştir. Bu arada DİSK'e bağlı olmayan örgüt yöneticileri de, işçileri de adreslerine dergi göndermemizi isteyen mektuplar postalamışlardır. Bir yönetici şöyle demektedir, mektubunda:

> *«Biz ...... işyerinde Metal-İş'e üye gösterilmemize rağmen DİSK yanındayız. Ve bütün devrimci hareketlerini en içten bir duygu ile destekliyoruz. Bu yolda biz de bilinçleniyoruz. Bundan sonra çıkacak her sayınızı bekliyoruz.»*

Yurtdışından gelen çok ilginç istekler ve görüşler bizleri çok sevindirmiş, bizler de yaptığımız işin yararını daha iyi kavramışızdır. İsviçre'de Almanya'da çalışan işçilerimizin mektuplarından oportünist sendikacıları çok iyi tanıdıkları gibi, gerçekçi bir politikanın izleyicisi olan DİSK'i de çok yakından tanıdıkları belli olmaktadır. Demek ki, mesafeler Türkiye'deki gerçeklerin gözden ırak tutulmasına engel olamıyor.

Gelecek sayılarımızda daha dolgun yazı, haber ve yorumlarla ünlü karikatürcülerimizin yapıtlarını sunacağımızı umuyoruz.

Saygılarımızla. *DİSK Dergisi*

Lokavtlar ayı ve getirdikleri

ÇALIŞMA HAYATI

Geçtiğimiz ayın «Lokavtlar ayı» olarak anılmasına sebep olacak Bursa'daki 8 fabrikadaki lokavt kararı, kamuoyunu meşgul eden en önemli olaylarından biri oldu.

Bilindiği gibi, Metal-İş Sendikası toplu sözleşme görüşmelerinde uyuşmazlığa düştüğü TOFAŞ ve RENAULT Montaj Fabrikalarının da bulunduğu 8 işyerinde grev kararı almış, fakat bu fabrikalarda çalışan 5 bin 360 işçi de lokavt kararı alan işverenlerce kapı dışarı edilmişlerdi.

Alınan lokavt kararı «Kanunsuz» ve «İnsanlık dışı bir araç» olarak nitelendi. İşçiler, Murat Otomobillerinin yapıldığı TOFAŞ Fabrikaları önünde miting düzenledi. İşçilerin gövde gösterisinin yankıları devam ederken DİSK de dahil olmak üzere bütün sendikalar grevci işçileri destekleyeceklerini bildiriyorlardı. Hafta içinde yapılan görüşmelerde de bir anlaşma sağlanmadığı günlerde. Türk-İş yine üst perdeden tehdit yollu artistik söz bombardımanına geçti ve lokavtlar devam ederse genel greve gidileceğini bildirdi. Lokavt kararı alan işverenler «Lokavt kararı almaya mecbur olduklarını ve bu kararda direneceklerini» açıklarlarken, Bursa'da 30 bine yakın işçinin katıldığı büyük bir mitingte lokavt protesto edildi. Sermaye çevrelerinin ve onların destekleyicilerinin gösterdikleri toplu hareket karşısında çeşitli kuruluşlar bildiri yayınlayarak «Lokavt kararını insanlık suçu» olarak ilan ettiler. Sendika liderleri büyük sermayeye karşı mücadeleye, hatta uygulanması mümkün olmıyan 24 saatlik «Genel grev» çağırısı bile yaptılar.

İlgililer Bursa'daki grev ve lokavt dolayısıyle devletin vergi kaybının 45 milyon civarında olduğunu belirtirken, İstanbul Sanayi Odası da 1972 yılı cirolarına göre en büyük 100 firmayı açıkladı. Sanayi Odasının listesine göre lokavt kararı alan TOFAŞ'ın yıllık net kârı 52 milyon liraydı. ve listede 5. sırada yer alıyordu. Bu gerçekler anlaşılırken en etkin görüş DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler'den geldi. Türkler, Başbakan Naim Talu'ya çektiği telgrafta şunları söylüyordu: «Yaygınlaşan lokavtlar ve lokavt kararları kamu vicdanını ciddi şekilde yaralamaktadır. Özellikle otomobil endüstrisinde uygulanan lokavtların altında hükümetten otomobil satış fiyatlarına 10 bin liralık bir zam sağlama amacı güdüldüğü inancı yaygındır. İktisaden zayıf durumda olan işçilere karşı aşırı kâr amacına yönelmiş lokavt uygulamaları karşısında sosyal tepkileri kadar, ekonomik etkileri de, sağlıklı bir toplum yapısına ulaşmak çabalarını baltalayan lokavtları önleyici ve otomobil fiyatlarına zam sağlama hesaplarına son verici kesin bir çıklama yapmanızı saygılarımızla arzederiz.»

Nihayet, uyuşmazlığa arabulucu olarak tayin edilen Başbakan Yardımcısı Kemal Satır'ın katıldığı toplantılar sonunda Türk-İş, yelkenleri suya indirerek tavizler vere vere anlaşma sağlandı ve 27 ağustos günü, bir ay süren grev ve lokavt sona erdi. TOFAŞ, OYAK-RENAULT ve MAKO'da çalışan işçilerin saat ücretlerine ilk yıl 175, ikinci yıl için 170 kuruşluk zam, ikinci grupta yer alan diğer 5 fabrikadaki işçilerin saat ücretlerine iki yıl için sadece 140 kuruş gibi basit ücret zammı ile yetinildi. Sabah işbaşı yapan işçiler, daha sonra lokavt süresi içinde geçen günlerin ücretlerini alamayacakların öğreniyorlar ve Türk-İş'in tutumunu yeriyorlardı. Gerçekten de Halil Tunç, genel grev tehditleriyle tansiyonu yükselttikten sonra normalden de aşağı bir zamma razı olmuştu. İşçilerin, özellikle lokavta uğramış işçilerin oyuna sunulmadan kapı arkasında imzalanan grev sonrası sözleşmesiyle Türk-İş'in yapısı bir kez daha gözler önüne seriliyordu.

Geçen sayımızda «Grevler ve Lokavtlar Ayı Geliyor» demiştik. Gerçekten de ağustos ayı, işçi olayları açısından hayli hareketli geçti. İşçiler tarafından alınan grev kararları işçilere karşı bütünleşen işverenlerin lokavtlarıyla karşılık gördü. İşçilerin artan hayat pahalılığı yanında hiç kalan haklı zam talepleri, hızlı sermaye birikimini gerçekleştirmek için ellerinden geleni yapma azminde olan işverenler tarafından devamlı olarak reddedilince işçi

olayları arttı. Şimdi temeldeki bu ekonomik nedenler yüzünden birdenbire hızlanan işçi olaylarına kısaca bir bakalım:

- İzmir'deki Aliağa Rafinerisinde ücret konusunda doğan anlaşmazlık üzerine grev kararı alındı.
- Sekiz ay önce imzalanan toplu sözleşme hükümlerinden bazılarının uygulanmaması üzerine DSİ'ye aitt Silifke, Gaziantep, Kahramanmaraş, Yenice işyerlerinde alınan grev kararı, işverenin sözleşme maddelerinin aynen uygulanmasını kabul etmesi üzerine kaldırıldı.
- İzmit'in Gebze Bölgesinde kurulu Bayer Tarım İlâçları fabrikasında grev uygulamasına geçildi.
- Eskişehir Belediyesi işyerlerinde çalışan işçiler adına grev kararı alındı.
- Ankara'daki Hacettepe Üniversitesi Vakfına ait Tepe Mobilya Fabrikasında çalışan 400 işçi adına grev kararı verildi.
- Bakanlar Kurulu Türkiye Petrolleri A.Ş. işyerlerinde alınan grev kararını 2 ay daha erteledi.
- Yarımca Gübre Fabrikası ve Adana-İskenderun yolu üzerindeki Süper Fosfat Fabrikasında grev uygulamasına geçildi.
- Lüleburgaz Tuğla Kiremit Fabrikasında grev başladı.
- 54 işyerinde çalışan 15 bin tarım işçisi adına grev kararı alındı.
- Karamürsel'deki Eczacıbaşı Holding'e ait İpek Kâğıt Habrikasında grev karar verildi.

LOKAVTLAR SUÇLANIYOR

Artan lokavt olayları üzerine bir demeç veren CHP Genel Başkanı Ecevit «Hükümetin teşvik ölçüsüne varan kayıtsızlığı yüzünden lokavtların gitgide yaygınlaşması da işçilerin durumunu büsbütün ağırlaştırmaya başlamıştır. Dünyanın hiç bir yerinde lokavtın bu kadar yaygınlaşmasına ve kötüye kullanılmasına göz yumulamaz. Lokavta ancak çaresiz durumdaki işverenler başvurabilirler. Bursa'da topluca lokavt ilân eden şirketlerse, çaresiz durumda olmak şöyle dursun genellikle aşırı kâr sağlayan kuruluşlardır.» dedi. Öte yandan Millet Partisi Genel Başkanı Cemal Tural da lokavtlar konusunda «Bu bir nazlanmadır. İşveren malın üstüne düştüğünden daha fazlasını koyacaktır Bunun için lokavt nazlanmaktan ibarettir. İşçiye verdiğini daha çok çıkarmak içindir» dedi.

NEREDE KADIN HAKLARI?

Kadın işçilerinin sanayi işyerlerindeki gece postalarında çalıştırılma koşulları hakkındaki tüzük, Bakanlar Kurulunca onaylanarak yürürlüğe girdi. Buna göre, 18 yaşını doldurmuş kadın işçiler, beceriklilik, çabukluk ve dikkat isteyen, sürekli olan ve fazla enerji ve kuvvet harcanmasını gerektirmeyen işlerde, gece postalarında çalıştırılabilecekler. Ancak ağır ve tehlikeli işlerden olan toprağın pişirilmesi suretiyle imal olunan kiremit, tuğla, ateş tuğlası, boru, pota, künk ve benzeri inşaat ve mimari malzeme, pilotluk, kaptanlık, şoförlük ve şu işlerde yardımcılık, makinistlik, arabacılık, frencilik, makasçılık, ve çöpçülük işlerinde kadın işçilerin gece postalarında çalıştırılmaları uygun görülmedi.

ŞIMDI DE ASUTAY VERGISI

Yol-İş Federasyonu Genel Sekreteri Rafet Altun, işçilerin fazla mesailerinin, ücretlerden ayrı vergilendirilmesini öngören kanun değişikliğinden sonra yapılan işlemlerde ikramiyelerin de fazla mesailer gibi değerlendirilerek, asgari yüzde 25 oranında vergilendirilmesi yoluna gidildiğini belirtti; ikramiyelerden alınan vergi nisbetinin eskisine göre birkaç misli arttığını açıkladı. Kanun teklifçisi AP. İzmir Milletvekili Burhanettin Asutay'ı ağır bir dille eleştiren Altun, bu uygulamaya müsaade eden Talu hükümetinin bu tutumunu da kınadı.

«BAĞIMSIZ SENDIKALAR KONSEYI» ÖNEMLI BIR BILDIRI YAYINLANDI

Bağımsız işçi sendikaları başkanları yaptıkları bir toplantıdan sonra yayınladıkları bildiride, sanayi dönemine girmekte olan Türkiye'de son lokavt hareketleriyle işveren kesiminin birlikte ve örgütlü olarak işçi kesimi karşısına dikildiğini bildirdiler. İşverenlerin bu planlı ve örgütlü çıkışı ve giderek işçi haklarına saldırıları karşısında sendikaların da birbirine kenetlenmesi zorunda olduğunu önemle belirttiler. Petkim-İş, Teknik-İş, Tek Bank-İş, Sosyal-İş sendikalarının imzası ile yayınlanan açıklamada bağımsız sendikaların problemlerinin çözümünde birbirlerine yardımcı olmak amacıyla «Bağımsız Sendikalar Dayanışma Konseyi»nin kurulduğu da açıklandı. Konsey'in sözcülüğüne getirilen Mehmet Kılınç ise daha sonra yaptığı bir açıklamada Türk-İş'in politikasını «işçi sınıfına ihanet» olarak niteledi.

İŞÇININ «KIM» OLDUĞU SAPTANDI!

İşçi - Memur ayırımı konusunda yapılan çalışmalar sonunda hazırlanan kararname Çalışma Bakanı tarafından açıklandı. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile bu kanunun 1327 sayılı kanunla değişik 4 maddesinin değiştirilmesine ilişkin kanun kuvvetindeki kararnamede işçilerin tanımı şöyle yapıldı. «İş kanunlarına göre işçi sayılanlar ile devlet veya diğer kamu tüzel kişilerince yürütülen hizmetlerde, yahut iktisadi devlet teşekkülleri ile müesseseleri ve iştiraklerinde veya özel kanunlarla kurulmuş kurum, müessese ve işyerlerinde, bedenen veyahut bedenen ve fikren çalışanlardan, bedeni çalışmaları fikri çalışmalarına galip olan kişilerdir.»

PARA YATIRACAKLARA KREDI

Çalışma Bakanlığı Sosyal Sigortalar Kurumu Konut Kredisi Yönetmeliğinin 21. maddesinde yap-

tığı bir değişiklikle, inşa edilecek konutun kredi ve esas değer üzerinden hesaplanacak bir giderin kuruma yatırılmaması halinde, konut kredisinin işletilmeyeceğini kararlaştırdı. Bir defaya mahsus olmak üzere alınacak olan bu meblağ, konutun krediye esas olan değeri üzerinden yüzde 1, sosyal güvenlik anlaşması yapılan ülkelerde çalışan sigortalılar için ise, yüzde 2 oranında tahakkuk ettirilecek.

KÂR DÜZENİNİN KÂRLARI

İstanbul Sanayi Odasınca her yıl hazırlanan, firmaların ciro, öz sermaye ve istihdam anketi bu yıl «kâr» faktörü de eklenerek yayınlandı. 1972 yılı cirolarına göre, Türkiye'nin en büyük 100 firması arasında en önde gelen firmalar Türkiye Demir-Çelik İşletmeleri, Ereğli Demir-Çelik İşletmesi, İpraş Petrol Rafinerisi, SEKA, bir süre önce lokavt uygulayan TOFAŞ'tır. Listenin ikinci sırasında olan ve ücret zammı taleplerinin kabul edilmemesi üzerine DİSK üyesi Maden-İş Sendikasının grev uygulamasına geçtiği Ereğli Demir-Çelik Fabrikalarının 1972 yılı net kârı ise 280 milyon 856 bin 959 liradır.

YENİ BİR TEKELLEŞME

Başbakan Naim Talu'nun başkanlığında özel sektörün de katıldığı bir toplantıda demir çelik ithalâtının hızlandırılması ve arttırılması için mevzuatta bazı değişikliklerin yapılması ve bu arada Demir-Çelik Holdingi kurulması kararlaştırıldı.

ZAM ÜSTÜNE ZAM

Bundan 2 yıl önce zam gören Ereğli Demir-Çelik mamullerine tekrar yüzde 18 oranında zam yapıldı. Zam ton başına 900 lira ile 550 lira arasında değişiyor.

İŞVERENLERE YENİ OLANAKLAR

Resmi Gazete'de yayınlanan yeni bir tüzüğe göre, kamu ya da özel sektör işverenleri işçi isteklerini İş ve İşçi Bulma Kurumu'na bildirecekler ve işçi teminini kurum aracılığıyla sağlayacaklar. Bu arada özel kesim işverenleri işçi ihtiyaçlarını Kurum aracılığı dışında doğrudan doğruya da karşılayabilecekler.

SERMAYE GÜCÜ İŞÇİYE ÇULLANIYOR

Konya'da Seydişehir Alüminyum Sanayiinin Mortaş Boksit İşletmesinde bir süre önce başlatılan ve mahkeme kararı ile durdurulan greve katılan 10 işçinin daha işine son verildi. Böylece işlerine son verilen işçi sayısı 134'e yükseldi. Bu arada 36 kişiyle birlikte mahkemeye sevkedilen Türkiye Maden ve Alüminyum Tesisleri İşçileri Sendikası yetkililerinden 3'ü tutuklandıklarından 21 gün sonra tahliye edildiler.

İŞÇİLER SENDİKALARINI YALANLADI

Petrol - İş'in İzmit'teki Pet - Kim Tesislerinde aldığı grev kararı üzerine Pet-Kim işçileri arasında yapılan grev oylaması sonucunda işçiler greve «Hayır» dediler. 1939 işçiden 1657'sinin katıldığı oylamada 929 işçi greve «Hayır» 728 işçi ise «Evet» oyu kullandılar. 228 işçi ise grev oylamasına katılmadı. Petrol-İş yöneticileri ise oylamaya katılmayan işçilerin «Evet» oyu vermiş sayılacaklarını ileri sürdüler ve daha sonra oylamaya itiraz ederek oylamanın yenilenmesini istediler.

DÖVÜLEN SENDİKACI

Hava-İş Sendikası Genel Başkanı Erdoğan Balcı, dört sendikacı arkadaşı ile birlikte götürüldüğü Emniyet Müdürlüğünde başına çuval geçirilerek dövüldüğünü ileri sürdü. THY uçağındaki bir bomba ihbarı üzerine sendikaya gelen polisler tarafından arama yapıldığını ve daha sonra da götürüldükleri yerde dövüldüklerini belirten Balcı 16 saat hücrede kaldıktan sonra serbest bırakıldığını söyledi. Olay Başbakan'a aksettirildi. Herhangi bir sonuç alınmadı. Olayı üyesi olduğu üst kuruluş Türk-İş Önemsemedi.

İNŞAATTA ÖLÜM KOL GEZİYOR

Adana'daki Sasa Sentetik Elyaf Fabrikası ek inşaat sahasında meydana gelen toprak çökmesi sonucunda 3 işçi feci şekilde ezilerek öldü, 6 işçi ağır yaralandı.

SINIRLI GREV YASAĞI DA KALDIRILDI

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, Ankara sınırları içindeki grev ve lokavt uygulaması yasaklarını «uygulamaya geçmeden önce Komutanlığa müracaat edilerek gerekli izin sağlandıktan sonra uygulamaya geçilebilmesi» şartıyla kaldırdı.

SİGORTA PRİMİ KİMLERDE KALIYOR?

Ankara Belediye Başkanı Ekrem Barlas'ın müteahhitlik ve benzeri işler yaptığı sırada yanında çalışanların sigorta primlerini ödemediği için SSK'nın biriken prim alacakları icra yoluyla tahsil edilmeye başlandı. İcra yoluyla her ay Barlas'ın maaşından 7 bin 500 lira kesiliyor.

YENİ BİR ORMAN İŞÇİ SENDİKASI

Genel nüfusu 4 milyonu aşan orman içi köylerde yaşayan ve ormancılıkla uğraşan işçilerin örgütlenmeleri amacıyla Merkezi Ankara'da olan yeni bir sendika kuruldu. «Türkiye Orman İşçileri

Sendikası» adı altında kurulan yeni sendikanın Genel Başkanlığına Hasan Bilbaşar getirildi.

IŞÇILIK PAYI ÇOK DÜŞÜK

İşçilerin yüksek ücret artışı istedikleri gerekçesiyle yaygın lokavt uygulamalarına sahne olan binek taşıt üretiminde ücret ödemelerinin, bir otomobilin toplam maliyeti içindeki payının yüzde 7 oranında olduğu açıklandı. Buna göre, otomobil yapımında çalışan işçiler her hangi bir toplu sözleşmeyle ücretlerini birdenbire iki misline çıkarsalar bile, ücretlerdeki bu yüzde yüzlük artışın toplam otomobil maliyetine etkisi ancak yüzde 7 çevresinde kalacak. Otomobil maliyeti ile ilgili olarak yapılan hesaplara göre, ortalama maliyeti 32 bin 984 lira olan bir binek taşıtı içindeki direk ve endirekt işçilik ödemelerinin toplamı sadece 2 bin 500 lira tutuyor ki bu miktar toplam maliyetin ancak yüzde 7'sini buluyor.

ŞU BOZUK DÜZEN

PARA DEĞERINDE DÜŞME

Ticaret Bakanlığı Konjonktör ve Yayın Müdürlüğünün hazırladığı istatistiklerde Türk parasının satın alma gücünde düşmeler meydana geldiği ve 10 yılda değerinden yüzde 50'sini kaybettiği açıklandı. Buna göre 1963 yılının 1 lirası bugünün 50 kuruşuna denk geliyor.

NÜFUZ TICARETI PTT.'YE DE SIÇRADI

Ankara PTT. Başmüdürlüğünde yapılan bir soruşturma birçok yolsuzluk olayını ortaya çıkardı. Verilen bilgiye göre, politik makamların «emir vermek» yoluyla sebep oldukları yolsuzlukların başında tercihli telefon ticareti gelmekte. Çoğunluğu parlamenterlerden oluşan bir takım kişilerin özellikle bakanlık kontenjanından ve başka kaynaklardan yüzde 60 indirim ayrıcalığı da tanınmış telefonları başkalarına satmak ya da kiralamak yoluyla yapılan yolsuzluklara AP senatörlerinin adının karıştığı belirtildi. Bu arada bazı kişilerin şehir içi konuşmalarını kaydeden kontörlerinin 1-3 yıl arasında durdurulmuş olduğunun ve bu abonelerin yılda kaç konuşma yaparlarsa yapsınlar sadece 500 lira ödediklerinin tespit edildiği ve bu işi yapanların sayısının hayli kabarık olduğu açıklandı.

TARIH HAZINESI «EVLERDE»

Mali Polisten yapılan bir açıklamada, Karaköy'de ihracatçılık yapan Turan Güler'in Pendik'teki villasında, Roma ve Bizans devrine ait 100 parçadan fazla tarihi eserin ele geçirildiği belirtildi. Yurt dışına kaçırılmak istendiği iddia edilen eserlerin sahibi ise kaçakçılık iddialarını reddetti ve kendisinin kolleksiyon meraklısı olduğunu söyledi.

ERDEM DE GERÇEĞI GÖREBILDI

Almanya'daki işçilerimizle ilgili bir açıklama yapan Çalışma Bakanı Ali Nailî Erdem, Almanya'da tüm yabancı işçiler arasında en az aylık alanların Türk işçileri olduğunu ve bunun işçilerin büyük bir kısmının vasıfsız olmasından ileri geldiğini belirtti. Türk işçilerinin ortalama aylık ücretlerinin 900-1000 mark arasında değiştiğini belirten Erdem, bu arada Almanya'da 1200 Türk doktorunun çalıştığını söyledi.

IŞIK DA KISITLANACAK

Geçen yıl bütçesini 117 milyon lira açıklıkla kapatan İETT. Genel Müdürlüğü yetkililerinin, bu zararın kapatılması için çeşitli hizmetlerden alınan ücretlere zam yapılması isteğinde bulunduğu açıklandı. Verilen bilgiye göre 5 işletmesinden sadece elektrikten kâr sağlayan İETT.'nin bu açığı kapatılmadığı takdirde bir çok işletmede işler daha da aksayacak ve kış aylarında İstanbul'da 40-50 bin kilovatlık bir elektrik kısıntısına gidilecek.

BIR «AKŞAM YEMEĞI» VARDI...

Yapılan araştırmalar, 5 kişilik bir ailenin, akşam yemeğinin son 30 yıl içinde İstanbul'da 26, İzmir'de 27 ve Ankara'da 25 misli pahalılaştığını ortaya çıkardı. İstatistiklere göre, 1940 yılında İstanbul'da 143, İzmir'de 126 ve Ankara'da 137 kuruşa malolan 5 kişilik ailenin akşam yemeği 1972 yılında İstanbul'da 36.94, İzmir'de 33.80, Ankara'da ise 33.22 liraya malolmaktadır. Buna göre, gıda maddelerindeki artık dikkate alındığında, aylık kazancı net 1000 lira olan 5 kişilik bir aile, bu geliri ile ancak normal bir öğle veya akşam yemeği yiyebiliyor.

YUMURTA «LÜKS» OLDU

Yem fiyatlarının artması ve nakliye ücretlerine de zam gelmesi nedeniyle, yumurtanın perakende satış fiyatı son 25 gün içinde 60 kuruştan 95 kuruşa fırladı. 25 gün içinde 30 kuruş zam gören yumurta fiyatlarının birden bire artması üzerine bazı Tanzim Satış Mağazaları şimdilik yumurta satmaktan vazgeçtiler.

IMAMIN FENDI, HAVVA'YI YENEMEDI

Bafra'da bir camide din dersi verdiği 10 yaşındaki bir kızı «Seni Arabistan'a götürüp ulema yapacağım» diyerek kandıran 43 yaşındaki Ali Aslan isimli bir imam, Selimiye'de bir camide kaçırdığı kıza imam nikâhı yaparken yakalandı. Bu yıl ilkokul üçüncü sınıfa gidecek olan küçük Havva polislerin geldiğini görünce «kurtarın beni bu adamdan» diyerek polislere kaçınca, olay ortaya çıktı.

Türk-İş yine taviz verdi

TAVİZ, YENİLGİYE GİYDİRİLEN SIHIRLİ, ALDATICI BİR KILIFTIR

Yeni Halkçı Gazetesinde «Ücrette adaletsizlik sömürünün desteği» başlığı altında yayımlanan bir yorumda, Bursa'daki oto montaj fabrikalarındaki grev ve lokavt olayları eleştirildi. Türk - İş politikasının bir «kaba tehdit»ten öteye bir değer taşımadığı belirtilen yazı özetle şöyle: «Bursa'daki oto montaj ağalıklarının üç haftayı aşan isyan hareketi. Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç'un verdiği tavizle sonuçlanmıştır. Hükümet adına arabulucu atanan Kemal Satır'ın büyük bir zafer kazanıldığı havasını yaratmak istediği anlaşma, gerçekte Türkiye'deki sendikacılığın doğal niteliğini göstermektedir. İşçi haklarının alınmasını işveren yararına geciktiren sendikacılık düzeninin şampiyonu Türk-İş'in politikası bir «kaba tehdit»in ötesinde değer taşımamaktadır. Lokavtların ertelenmesi için karar verilmediği takdirde genel greve gideceklerini açıklayan Demirsoy-Tunç ikilisinin sermayeye ağırlık kazandıran sendikacılık anlayışları karşısında, alınteri, göz nuru ve el emeğinin korunmasının mümkün olmadığı bir daha ispatlanmıştır. Lokavtçı isyancıların hükümete meydan okuyan üç haftalık direnişleri süresince apaçık görülen gerçek şudur: Siyasi iktidar, güçlü sermayenin egemenliğini zedeleyecek hiçbir girişimde bulunma eğiliminde değildir. Basit grevleri «milli çıkarlar açısından sakıncalı» görerek erteleyen siyasi iktidar, devlete her gün üç buçuk milyon lira gelir vergisi kaybettiren Bursa lokavtına yeşil ışık tutmuştur. Ve siyasi iktidar, devletin milyonlarca lira kaybını görmezlikten gelerek lokavtçı isyan hareketini ulaşabileceği noktaya kadar serbest bırakmıştır... Emeğe karşı isyan bayrağının açıldığı Bursa'da işçilerin yüzde yetmişi ayda ortalama 800 lira almaktadır. Satır ve Tunç'un başarı olarak göstermek istedikleri anlaşmayla bu işçiler saat başına 140-175 kuruş arasında zam almışlardır. Yılda bir buçuk maaş olan ikramiye ise ikiye çıkarılmıştır. İki yıl geçerli olan anlaşmanın işçiye sağladığı çam sakızı değerindeki kazanç 1973 — 1974 döneminin hızlanacağı resmen açıklanan fiyat artışlarıyla eriyecek ve sıfıra eşit olacaktır.. Emek gücü böyle kurulu düzensizliğin tutsağıdır.»

KÂRLAR KİMLERE GİDİYOR?

Yeni Ortam Gazetesinde «Kimin İçin Sanayileşiyoruz?» başlıklı yazısında Tektaş Ağaoğlu, Devlet Planlama Dairesinin raporundaki rakamlara dayanarak otomotiv sanayiindeki kâr oranlarını inceledi. Buna göre; Türkiye'de imal edilen bir otomobilin toplam maliyetinin 33 bin lira, buna karşılık dışarıdan gümrüksüz olarak ithal edilen aynı model bir araba ortalama 20 bin lira. Yazar bu rakamın içinde yabancı otomobil yapımcılarının kârının da bulunduğunu belirtdikten sonra ekliyor: «Bugün piyasada satılan otomobilleri çıkaran otomotiv sanayii 2 kuruluşun elinde: TOFAŞ ve OYAK-RENAULT. TOFAŞ şirketinde hisseler şöyle dağılıyor: FİAT: %41.5, Makine Kimya Endüstrisi: %25, Koç Holding: % 22.5, Türkiye İş Bankası: %10, Ege Petrol: %1. OYAK — RENAULT'da ise şöyle: REGİE RENAULT: %44, OYAK: %43, Yapı ve Kredi Bankası: % 13. Yani her iki kuruluşta da en çok hisse yabancı şirketlerin elinde. Öyle olduğuna göre, araba başına 17 bin lira kârın da en büyüğünü onlar alıyor demektir.

Daha sonra sadece TOFAŞ'ın günde 80 araba imal ettiğini belirten yazar bu üretimden TOFAŞ şirketinin günde 1 milyon 360 bin lira kâr ettiğini, ortaya koyuyor ve şöyle devam ediyor: «Bu rakamlar sadece bir tek sanayi dalında, bir tek sanayi şirketinin bir günlük üretimine ait rakamlar. Siz bunları bütün yurtta diğer sanayi dallarına teşmil edin; parababalarının ve politikacıların yabancı sermayeyi 'ürkütmemek' konusundaki hassasiyetlerini hatırlayın.. sanayicilerle işadamları ve parababalarının niçin her gün sanayileşmemiz için 'Teşvik! Teşvik!' diye boğazları nı yırttıklarını anlarsınız. Niçin hayat pahalılığı gerçek ücretlerin fersah fersah ilerisinde başını almış giderken, işçi ücretlerinin aşırı yüksekliğinden ciğerleri parçalanırcasına yakınıp toplu sözleşmeler yolunu toplu lokavtla tıkamaya kalktıklarını anlarsınız. Yani kimin için ve ne uğruna sanayileştiğimiz anlarsınız».

SAKAT UYGULAMA ÇARPIK SONUÇLAR GETİRİR

Yeni Ortam Gazetesinde «Lokavt Bir Hak mıdır?» başlıklı bir yazısı yayımlanan Gürsel Erhan, grevin, işçi sınıfının en güçlü tek silâhı olduğunu belirttiği yazısında, ülke yönetimini kontrolleri altında tutan sermaye sınıfının kullandığı lokavt hakkının hiç bir zaman işçilerin grev hakkıyla kıyas edilmemesi gerektiğini belirtti. Hak ve çıkarlarını korumak amacıyla grev yapan işçilerin üretimi geçici olarak durdurmasının işverenleri açlığa ve sefalete mahkûm etmediğini buna karşılık lokavt kararı alan bir işverenin işçileri çoluk çocuğuyla sefalete ittiğini belirten yazar, lokavtın gerçek nedeninin işçi ücretlerini düşük seviyede tutmak olduğunu belirttikten sonra şöyle devam ediyor. «Türk-İş'e bağlı hemen bütün sendikaların sözleşmeleri işkolu seviyesinde yapılmaktadır. Birden fazla işyerini kapsayan bu toplu iş sözleşmelerinin zararını da en fazla Türk-İş'e bağlı işçiler çekmektedir. Son olarak Bursa'da uygulanan lokavtla Kazlıçeşme deri işçilerine uygulanan lokavt hep bu sakat uygulama sonucunda ortaya çıkmıştır. Türkiye'de sosyal pratiğin ortaya çıkardığı gerçek; sözleşmelerin «işkolu» esasına göre değil, işyeri esasına göre yürütülmesidir.»

İŞ KAZALARI ÇOK FAZLA

Milliyet Gazetesinde «Türkiye'de iş kazalarını önlemek için...» başlıklı yazısında Dr. İsmail Topuzoğlu, Türkiye'deki iş kazalarının her yıl 600 milyon liralık ekonomik kayıba sebep olduğunu belirtti. Ayrıca işçi sendikalarının iş güvenliği konularını daha ısrarlı bir şekilde ele almalarını gerektiğine işaret etti. İş kazası konusunun sanayileşmeyle daha belirgin olarak ortaya çıktığını açıklayan yazar iş kazalarından korunmayla ilgili temel ilkeleri şöyle sıraladı : 1 — Makine-Ortam unsurlarına yönelen tedbirler. 2 — Üretimdeki işyerlerindeki görevlilere yönelen tedbirler. Bunları da şu şekilde sıraladı: «1 — İş kazaları sanayileşme ile daha belirgin bir biçimde ortaya çıkan bir sorundur. Belli bir işyerinde ya da ülkede, iş kazaları 'sıklık, ağırlık hızları' gibi birimlerle ölçülür, değerlendirilir. Son elli yılda iş kazalarının korunma ile azaltılabileceği saptanmıştır. 2 — İş kazalarında insan acıları yanı sıra, ülkeler için milyarlarca TL. tutarında kayıplar söz konusudur. 3 — Türkiye'deki iş kazaları sıklık ve ağırlık hızlarının ileri endüstri ülkelerine göre 2-5 kere yüksek olduğu anlaşılmıştır. 4 — Türkiye'de iş kazalarından korunma tedbirlerini geliştirme zorunluğu vardır. Bu amaçla özellikle işveren ve işçi kuruluşlarının konuya titizlikle eğilmelerinde yarar görülmektedir. Devletin iş güvenliği ile ilgili kuruluşlarına yeni güç kazandırılması, bunlara yeni olanaklar yaratılması gereklidir.»

Bu dergimizi muntazaman izlemek istiyorsanız, okumalarını arzuladığınız yakın arkadaşlarınızın ve sizin ev ya da iş adreslerinizi bize bildirin, sizlere her sayısını posta ile gönderelim.

DİSK Dergisi
Uluğ Han 64/4
Barbaros Bulvarı
Beşiktaş - İstanbul

DİSK'in Türk-İş'le birleşmesi asla söz konusu değildir

Geçtiğimiz ayın son günlerinde Türk-Iş I. Bölge Temsilcisi Ziya Hepbir tarafından basına yapılan bir açıklamada «Türk-Iş ve DISK'in birleşmesi gerektiği» görüşü savunuluyordu. Demeçte DISK'in Türk-Iş'le birleşmesi için daha önce yapıldığı iddia edilen görüşmelerin sonuç vermemesi üzerine yeni girişimlerin beklendiği belirtilmişti. Basında çıkan bu haberler üzerine Yeni Ortam Gazetesinin sorularına cevap veren DİSK Genel Başkan Vekili Hilmi Güner konuyla ilgili görüşlerini şöyle bildiriyordu:

«DISK bugüne kadar birleşme ile ilgili hiç bir resmi veya gayrı resmî temasta bulunmamıştır. Iddialar tamamen hayal mahsulüdür. DISK'in ilkeleri vardır. Bu ilkeler tüzüğümüzde yer almıştır, bugüne kadarki faaliyetlerimizde de defalarca açıklanmıştır. Biz bu ilkeleri benimseyerek DİSK ile birleşmek isteyen, DISK'e katılmak isteyen her kuruluşa kucağımızı açarız. Tekrar belirtelim, DİSK'in ilkeleri içinde olmak kesin şartıyla DISK her zaman ve her yerde işçilerin birliğini, güçlü örgütlerin daha da güçlü hale gelmesini savunmuştur. Savunacaktır da. Konu bizim açımızdan bu kadar net ve kesindir.»

DİSK çevrelerinde bir «aldatmaca» olarak nitelenen söz konusu demeç üzerine DISK Genel Sekreteri Kemal Sülker aşağıdaki demeci vererek DİSK'in Türk-Iş'le birleşmesinin söz konusu olmadığını kamuoyuna bildirdi:

DISK'İN TÜRK-İŞ'LE BİRLEŞMESİ ASLA SÖZ KONUSU DEĞİLDİR

«DİSK, Türk-Iş'in son derece hatalı ve işçi zararına olan yönetimi nedeniyle kurulmuş, işçileri aldatılmaktan ve işçi haklarını satılmaktan kurtarmak yolunu seçmiş bir işçi konfederasyonudur. Geçen altı yıllık süre DISK'in ne kadar gerçekci ve işçi çıkarına uygun bir ilkeler topluluğunun temsilcisi olduğunu ve işçi sınıfının haklarını koruduğunu örneklerle ortaya koymuştur. Türk-İş ise hatalı tutumunda ısrar etmiş ve bu nedenle de kendi yapısı içinde DISK ilkelerinden ve eleştirilerinden esinlenen yeni ve güçlü bir muhalefetin doğup gelişmesine yol açmıştır. Bu da göstermiştir ki bugünkü Türk-Iş yöneticileri, DISK'in kurulmasına sebep olan hatalarına sımsıkı sarılmış, ancak DİSK'in savunduğu bazı ilkeleri de benimsemezlik edememişlerdir. Son lokavtlar üzerine lokavtı suçlayan demeçler vermeleri bunun en yakın örneğidir.

Tekrar edelim: DISK, hiç bir vakit Türk-Iş'le birleşmeyi düşünmemiştir. Bu konuda hiç bir girişimi olmamıştır ve olamaz. Ancak işçi sınıfının çıkarları gerektirirse belli ve somut konularda işçi haklarına tecavüz edenlere veya işçi haklarını kısıtlamaya çalışanlara karşı bir mücadelede yer alır. Bunu yapması işçi davalarına olan yürekten inancı ve işçi sınıfına olan derin saygısı gereğidir.

Bugünkü görünümüyle Türk-Iş, DISK'in kurulduğu tarihteki aynı hatalı tutum içindedir:

1 — Türk-Iş, Anatüzüğünde yazılı ilkeleri ve kongrelerinde alınan kararları uygulama gücünü yitirmiştir.

2 — Türk-İş işçilerin güçlü işkolları sendikalarında toplanmasına karşı çıkmış işçileri güçsüz sendikalara dağılmaya itelemiştir.

3 — Türk-Iş Anatüzüğündeki hükümleri sav-

saklamış, kabul ettiği 24 ilkesinin hayata geçirilmesine asla çalışmamıştır.

4 — Türk Iş iktidara hangi parti gelmişse onun paralelinde bir yol izlemiş, eyyamcı bir politikanın zebunu olmuştur.

5 — Türk-Iş, toplum gerçeklerine aykırı düşen Partilerüstü dediği politika izlemiştir. Böylece de işçi haklarının sağlanması ve işçilerin devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olma yolunu tıkamaya yaramıştır.

6 — Türk-Iş birbirleriyle çelişen ve birbirleriyle sahte dostluklar kuran bir çıkarcı yönetici kadrosunun elinde samimiyetsiz bir tutum içindedir.

7 — Türk-Iş yabancı bir devletin yardımlarıyla ayakta durabilen bir kuruluş durumuna düşmüştür.

8 — Türk-Iş, uzun bir süre kendi bütçesiyle ve kendi aidat geliri ile memurlarının aylıklarını veremez bir lüks ve sefahat hayatının dalgaları arasına düşmüştür.

9 — Türk-Iş yurt gerçekleriyle ve Türkiye koşullarına aykırı bir işçi eğitim politikası izlemiş, böylece gayrı millî bir yolun yolcusu olmuştur.

10 — Türk-Iş tam bağımsız, kişiliği olan onurlu bir politika izlemesini isteyenlere daima karşı çıkmıştır.

11 — Türk-Iş işçileri uyutucu ve işçi haklarının alınmasını güçleştirici bir oyalama politikasının temsilcisi olmuştur.

12 — Türk-Iş bütün haklı grevlere karşı çıkmış, haksız lokavtları işçi ve işçi sendikasının çıkarına aykırı anlaşmalarla sona erdirmiştir.

13 — Türk-Iş kanunları işçiler aleyhine yorumlamış, kanunsuz işler peşine düşmüştür.

Ve böylece Türk-Iş işçilerden çok sermaye sahiplerinin ve çıkarcı çevrelerin işine gelen, onlarla bütünleşen bir kliğin elinde her geçen gün bu çarpıklığı daha iyi görülen bir örgüt olarak kalmıştır. Bu nedenlerle DİSK'in Türk-Iş'le birleşmesi düşünülemez. DİSK işçilerin ortak çıkarlarını savunan ve haklarını genişletmeyi amaçlayan bir örgüt olarak bağımsızlığını ve onurlu kişiliğini korumayı ve sürdürmeyi amaç edinmiştir.

DİSK'in Türk-Iş'le birleşeceği yolundaki haberler ve söylentiler, Bursa'daki lokavt ve grevin çözümlenmesinde Türk-Iş'in işlediği sayısız hataları ört bas etmek, bu beceriksiz ve başarısız tutumun anlaşılmasını önlemek ve dikkatleri o noktadan çevirmek için ortaya atılmış sahte bir konudur. Ciddiyetten uzaktır. İyi niyetli kişileri aldatmaya ve geniş işçi kitlelerinin DISK'e ve üye sendikalara gösterdikleri içtenlikle dolu bağlılığı sarsmaya yönelmiş bir girişimdir. DISK, hak bildigi doğru yolda var gücüyle devam edecektir. Türk-Iş, DISK bütünlüğünü asla sarsamaz!»

BASIN-İŞ'TEN

- **ANKARA'DA GREV** — Basın-Iş Sendikası Ankara'daki Türk Tarih Kurumu, T.C. Ziraat Bankası Basımevi ile Bilgi, Güven ve Baylan Matbaalarında greve başladı. Şimdiye kadar Basın-İş kolunda uygulanan grevlerin «En büyüğü» niteliğini taşıyan bu greve 530 kişi katılıyor. Bu arada Türk Tarih Kurumu Basımevinde seçim pusulalarının basımı dolayısıyle greve katılamayan işçiler de seçim pusulalarının basım işinin bitmesi üzerine greve katılmaya başladılar. Grevci basın işçilerinin büyük bir olgunlukla ve kararlılıkla sürdürdükleri grev, aynı işkolundaki diğer işyerlerinde de etkisini göstermeye başladı. Şimdiye kadar Türk-Iş üyesi sendikaya bağlı olan işçiler, işçiden yana uğraşlarının gerçek niteliğini anlayınca DISK üyesi Basın-İş Sendikasına toplu halde katılmaya başladılar.

- **YENİ ASIR VE BE-KA'DA SÖZLEŞME** — Basın-Iş Sendikası bir süredir toplu sözleşme görüşmelerini sürdürdüğü İzmirdeki Yeni Asır Gazetesi ve İstanbul'daki Be-Ka Basımevi işvereni ile toplu sözleşme imzaladı.

- **KESETAP'DA UYUŞMAZLIK** — Basın-Iş'in Kasımpaşa'daki Kesetap işyerlerinde sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlandı.

- **MASTAŞ'DA LOKAVT** — Basın-Iş Sendikasının grev kararı aldığı Kartal'daki MASTAŞ A.Ş.'de işveren lokavt ilân etti. Işverenin kanunsuz lokavt kararı üzerine Basın-Iş Kartal İş Mahkemesine dava açtı. Sendika lokavt uygulanan işçilerin paralarını ödemeye devam ediyor.

Ankara'da grev yapan Basın - İş üyesi işçiler toplu halde görülüyor.

GIDA-İŞ'TEN

- **COCA-COLA'DA SÖZLEŞME — Gıda-İş Sendikasının grev kararı aldığı İstanbul Meşrubat Sanayii A.Ş. (İMS); Coca-Cola-Elvan işyerinde toplu sözleşme imzalandı. İmzalanan sözleşmeyle işçilerin ücretlerine birinci yıl 10 lira ücret zammı ile günde 80 kuruş ile 720 kuruş arasında kıdem zammı, ikinci yıl için 10 lira ücret zammı ve bir maaş olan ikramiyenin iki maaşa çıkarılması ile iş güvenliği konusunda temel haklar sağlandı.**

- **SÜT ENDÜSTRİSİ'NDE ANLAŞMA — Gıda - İş Sendikasının üç aydır toplu sözleşme görüşmelerine devam ettiği İzmir'deki Süt Endüstrisi Kurumu (SEK) İzmir Süt ve Mamulleri Fabrikası Müdürlüğünde toplu sözleşme imzalandı. İmzalanan sözleşmeyle bu işyerinde 1964 yılından 1973 yılına kadar diğer sendikaların almış olduğu zam miktarının iki katı oranında zam ve yılda 2 maaş tutarında ikramiye ve çeşitli sosyal haklar elde edildi.**

- **TURGUTLU'DA GREV KARARI — Gıda-İş Sendikası Turgutlu Şubesine bağlı 20 ekmek fırını işyerlerinde sürdürdüğü toplu sözleşme görüşmelerinin uyuşmazlıkla sonuçlanması üzerine 20 işyeri için grev kararı aldı.**

- **BOSSTAY'DA UYUŞMAZLIK — Gıda-İş Sendikası'nın Büyükdere'deki Bosstay Tarımsal Ürünleri Değerlendirme Limited Şirketi işvereni ile sürdürülen toplu sözleşme görüşmeleri uyuşmazlıkla sonuçlandı.**

HÜR CAM-İŞ'TEN

- **4 İŞYERİNDE GREV KARARI** — Hür Cam-İş Sendikası 1 mayıs 1973 tarihinden bu yana toplu sözleşme görüşmelerini sürdürdüğü Çayırova Cam Sanayii, Çayırova Cam Elyaf, Topkapı Şişe Sanayii ve Topkapı Teknik Cam Sanayii işyerlerinde 22 eylülde grev kararı aldı. İşveren temsilcileriyle ücret konusundan başka süre ve kademeli zam konusunda da anlaşamayan Sendikanın grev kararı aldığı işyerlerinde 2500 işçi çalışıyor.

- **BAŞKAN DEĞİŞİKLİĞİ** — Hür Cam-İş Sen-

dıkası Genel Başkanı Cevat Kilecioğlu'nun rahatsızlığı dolayısıyla başkanlıktan ayrılması üzerine Genel Başkanlığa 2. Başkan Cevat Iyigün getirildi. Genel Sekreter Ali Şahin ise görevine devam ediyor.

KERAMIK-IŞ'TEN

- **ETI TUĞLA'DA SÖZLEŞME — Keramik-Iş Sendikasının bir süredir toplu sözleşme görüşmelerini sürdürdüğü Orhangazi'deki Eti Tuğla Fabrikası işvereni ile 3 yıl süreli bir toplu sözleşme imzalandı. İmzalanan toplu sözleşmeyle işçilerin ücretlerine birinci, ikinci ve üçüncü yıllar için günde 10'ar lira zam sağlandı. Bundan başka Birinci yıl için 15, ikinci yıl için 30, üçüncü yıl için de 45 günlük tutarında ikramiye verilmesi kararlaştırıldı.**
- **IZMİR'DE ÖRGÜTLENME — Keramik-Iş Sendikasının İzmir ve çevresinde sürdürdüğü örgütlenme çalışmaları devam ediyor. Örgütlenme çalışmaları sırasında birçok işyeri Keramik-Iş'e katıldı.**

KIMYA-IŞ'TEN

- **HABAŞ'TA SÖZLEŞME** — Kimya-Iş ile Habaş Sınai ve Tıbbi Gazlar Istihsal Endüstrisi A.Ş. arasında bir süredir devam eden toplu sözleşme görüşmeleri sona erdi. 1.5.1973 tarihinden itibaren yürürlüğe giren sözleşmeyle Habaş'a ait Topkapı ve Kartal'daki işyerlerinde çalışan işçilerin saat ücretlerine birinci yıl 160, ikinci yıl 165, üçüncü yıl için 175 kuruş zam yapıldı. Ayrıca her iki işyerinde de bir yıllık kıdemini dolduran sendika üyesi işçilere bu yıla mahsus olmak üzere saat ücretlerine 5 kuruş kıdem zammı sağlandı. Kıdem tazminatlarına esas olan sürenin 35 güne çıkarıldığı sözleşmeyle bunlardan başka birinci ve ikinci yıllar 2 maaş, üçüncü yıl ise 2,5 maaş tutarında ikramiye verilmesi gibi sosyal haklar da elde edildi.
- **SANTAFARMA'DA SÖZLEŞME** — Kimya-Iş Sendikası bir süredir toplu sözleşme görüşmelerini sürdürdüğü Edirnekapı'daki Santafarma İlâç Fabrikası işvereni ile başarılı bir toplu sözleşme daha imzaladı. 1 mayıs 1973 tarihinden 30 nisan 976 tarihine kadar üç yıl süreyle yürürlükte kalacak toplu sözleşmeyle işçilerin saat ücretlerine birinci, ikinci ve üçüncü yıllar için 150'şer kuruştan toplam 450 kuruş zam alındı. Bu arada birinci ve ikinci yıllar için 2 maaş, üçüncü yıl ise 2,5 maaş tutarında ikramiye verilmesi ve normal kıdem tazminatının 35 güne çıkarılması gibi çeşitli sosyal haklar sağlandı.

LASTIK-IŞTEN

- **ÇIZMECI KAUÇUK'TA SÖZLEŞME — Lastik-Iş Sendikası ile Topkapı'daki Çizmeci Kauçuk Fabrikası işvereni arasında sürdürülen toplu sözleşme görüşmeleri anlaşmayla sonuçlandı. İmzalanan toplu sözleşmeyle bu işyerinde çalışan işçilerin ücretlerine iki yıl için 20 lira zam ve yılda 1,5 maaş tutarında ikramiye ile 7.5 liralık yemek gibi çeşitli sosyal haklar sağlandı.**
- **IZMIT'TE ŞUBE KONGRESI — Lastik-Iş Sendikasının İzmit Şube Kongresi 23 eylül 1973 günü yapıldı. Yapılan seçimler sonunda Şube Başkanlığına Kenan Akman getirildi. Şube Yönetim Kurulu üyeliklerine de Fikri Tanta, Durmuş Ali Yalnız, Osman Özdemir, Talat Öz, Hüseyin Çakmak, Zekeriya Kara, Ali Alp, ve Ramazan Tarı getirildiler.**
- **YENI GÖRÜŞMELER — Lastik-Iş Sendikası' nın toplu sözleşme görüşmelerine başladığı işyerleri şunlardır: Pimaş, Derby Lastik, Derby Plastik, Balina Lastik ve Güneş Lastik Fabrikası.**
- **GISLAVET'TE YENI OYUNLAR — Gislavet Lastik Fabrikasında çalışan işçilerden son olarak 335 işçi daha Kauçuk-Iş Sendikasından istifa ederek Lastik-Iş Sendikasına geçtiler. Işçilerin kesin olarak toplu sözleşmede kendilerini DISK üyesi Lastik-Iş'in temsil etmelerini istemelerine rağmen Işveren Kauçuk-Iş Sendikasıyla işbirliği ederek Lastik-Iş'in Gislavet'te yetki almasını önlemek için her türlü yola başvuruyor. Işverenin fabrikadan daha önce ayrılmış bulunan 500 işçiyi de fabrikada çalışır gibi göstermek istemesi üzerine Lastik-Iş yapılan sahteciliği Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirdi. Sendika yetkilileri olayla asıl üzücü yanın, işverenin yapılan olayda asıl üzücü yanın, işverenin yapılan sahteciliğe Çalışma Bakanlığını da alet et-**

● **EREĞLI'DE GREV** — DISK üyesi Maden-Iş Sendikası 2 mayıstan bu yana devam eden toplu sözleşme görüşmelerinde uyuşmazlığa düştüğü Ereğli Demir Çelik Fabrikalarında, 1 Eylül'de greve başladı. 5 bine yakın işçinin çalıştığı işyerinde yapılan grev oylaması sonucunda alınan grev kararı ilân edildiği sıralarda Ereğli Demir Çelik işvereni sendikanın grev kararından önce aldıkları Lokavt kararını açıkladı. Maliyet raporlarındaki bilgilere göre, 1972 yılında üretimi yüzde 345, cirosu ise yüzde 50 oranında artan buna karşılık yüzde 196'lık bir kâr artışı görülen Ereğli Demir Çelik Fabrikasındaki ihtilâfa düşülen maddeler aşağıda görülmektedir.

K O N U	SENDIKANIN SON TEKLIFI	IŞVERENIN SON VERDIĞI
1 — IŞ DEĞIŞIKLIĞI :	60 güne kadar üst dereceli işte çalışan üye, çalıştığı her günün ücret farkını prim olarak alır. 60 günden sonraki çalışmalarda otomatikman, çalıştığı üst dereceli işe tayin edilmiş sayılır.	60 güne kadar üst dereceli işte çalışan üyeye 30 günden sonraki ücret farkı ödenir. 60 günden fazla çalışmada otomatikman o işe tayin edilmiş olur.
2 — ASGARI ÜCRET :	Işyerinde çalışan bütün üyelerin asgari ücreti 561 kuruştan aşağı olmamak üzere iş değerlendirmesi gereği ücret skalasının ilk derecesidir.	Iş değerlendirmesi sistemine göre, işe alınacak işçilerin asgari ücreti 561 kr. Süresi belli hizmet akdi ile çalışan işçilerin asgari ücreti ise 400 kuruştur.
3 — ÜCRET ZAMLARI :	1. Yıl : 19/4/1973 tarihinden geçerli olmak üzere saatte brüt 200 kr. zam yapılır. 2. Yıl : 19/4/1974 tarihinde işyerinde çalışan üyelerin saat ücretlerine brüt 200 kr. zam yapılır.	1. Yıl : 19/4/1973 tarihinden geçerli olmak üzere saatte brüt 175 kr. zam yapılır. 2. Yıl : 19/4/1974 tarihinde çalışan üyelerin saat ücretlerine saatte brüt % 15 zam yapılır.
4 — IŞLETME TAZMINATI :	Işyeri maaşlı personeline uygulandığı gibi, bütün üyelere yılda 72 günlük işletme tazminatı ödenir.	Eski uygulamada olduğu gibi 30 günlüktür.
5 — VARDIYA ZAMMI :	Vardiyalı çalışan üyelere, gece çalışmaları karşılığı olarak maktuen ayda 50.- TL. vardiya zammı verilir.	

Haklı isteklerini kabul ettirmek için greve giden Ereğli işçilerinin «olgun» grevi tüm Ereğli halkı tarafından desteklenirken, diğer işçi kuruluşları da Maden-Iş'in grevini desteklediklerini bildirdiler. Bu arada DISK üyesi Basın-Iş Sendikasının Anakara'daki grevine katılan işçilerden bir grup Ereğli'de grev yapan işçileri ziyaret edip grevlerini sonuna kadar destekleyeceklerini bildirdiler.

● **BUFER'DE GREV BITTI** — Maden - Iş Sendikasının Bufer Elektrik Sanayii A.Ş. işyerinde 18 marttan bu yana devam eden grevi taraf-

ların anlaşması üzerine bitti. İmzalanan 3 yıllık toplu sözleşmeyle fabrikada çalışan işçilerin saat ücretlerine birinci yıl için 150, ikinci yıl için 160, üçüncü yıl için 170 kuruş tutarında zam yapılması sağlandı. Toplu sözleşmeyle bundan başka yılda iki maaş ikramiye, saatte 75 kuruş gece zammı, 750 l'ralık yakacak parası gibi çeşitli haklar elde edildi.

- **ESTAŞ'TA SÖZLEŞME** — Maden - İş Sendikasının Estaş Ev Cihazları Sanayi ve Ticaret A.Ş. işvereni ile 4.6.1973'den bu yana devam eden toplu sözleşme görüşmeleri sonunda iki yıllık bir toplu sözleşme imzalandı. Sözleşmeyle işçilerin saat ücretlerine birinci ve ikinci yıllar için 175'er kuruştan toplam 350 kuruş ücret zammı, her işçiye yılda 480 saatlik ücreti tutarında ikramiye verilmesi ve evlenme için 750, doğum için 500 lira verilmesi gibi çeşitli sosyal haklar sağlandı.

- **ŞENKAYA GREVİ BİTTİ** — Maden-İş Sendikasının İzmir'deki Şenkaya Çelik Döküm ve Yedek Parça Fabrikasında 4 haziran 1973 tarihinde başlatılan grev 17 eylül 1973 günü imzalanan toplu sözleşme üzerine bitti. İmzalanan sözleşmeyle Şenkaya işçilerinin birinci ve ikinci yıl yevmiyelerine 10'ar liralık zam yapılması ve yılda 2 maaş ikramiye ile yakacak, tahsil gibi çeşitli sosyal haklar sağlandı.

TURİZM-İŞ'TEN

- **KOOPERATİF ÇALIŞMALARI — Turizm-İş Sendikasının Altunizade semtindeki 10 bin metrekarelik arsası üzerine ilk olarak 136 dairelik mesken yapımı ile ilgili ön çalışmalar bitti. Turizm-İş Sendikası yetkilileri mesken inşaatının temel atma çalışmalarının yakında başlayacağını bildirdiler.**

- **İLYAS'DA GREV BİTTİ — Turizm-İş Sendikasının İlyas Lokantalarında uyguladıkları grev bitti. İmzalanan toplu sözleşmeyle işçilere iş güvenliği konusunda temel haklar sağlandı. Çalışma saatlerinin düzene bağlanması vardiya sisteminin uygulanması ve yüzde defterlerinin denetim altında düzenli olarak tutulmasıyla ilgili hükümler işçiler arasında memnunluk yarattı.**

- **ANKARA'DA ŞUBE AÇILDI — Turizm - İş Sendikası örgütlenme çalışmalarının yoğunlaştığı Ankara'da şube açtı. Ankara'daki Stad Oteli, Gar Lokantası, Terminal ve Roma Otellerinde örgütlenme çalışmaları başarıyla devam eden Turizm-İş Sendikasının DİSK üyesi olarak bu işkolunda ilk şubeyi açması gerçek sendikalarında örgütlenmek isteyen işçiler arasında memnunluk yarattı. Turizm - İş Sendikasının Ankara Şubesinin adresi şöyledir: Karanfil Sokak, Menekşe Apartmanı 14/11 Kızılay/ANKARA.**

DİSK'İN BILDİRİSİ

DİSK «CHP'ye oy verelim» diyor

İşçilerin, genellikle tüm çalışanların tek umudu olan Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu - DİSK, bağımsız bir örgüttür. Bu güne dek olduğu gibi bundan böyle de bağımsızlığını bilinçle ve titizlikle korur ve korumakta azimlidir.

DİSK, demokrasiye ve özgürlüklere yürekten bağlıdır. Onun için Anayasa ve onun temel ilkelerini içtenlikle savunur ve bunu asli görevinin gereği sayar.

DİSK her türlü diktaya ve dikta eğilimlerine karşıdır. İnsanların, tüm kural ve kurumları ile işleyen bir demokraside, özgürlüklerine ve insanca yaşama haklarına kavuşabildiği zaman mutlu olabileceklerine inanır.

Onun için Anayasanın bütün ilkeleri ile uygulanmasını ve hayata geçirilmesini ister.

Onun için Anayasaya aykırı, özgürlükleri kısıtlayan veya yok eden anlayışa karşıdır ve bu tür anayışın ürünü Yasaların kaldırılmasını ister.

Onun için DİSK, sendika içi demokraside sendika seçme hakkını sendika özgürlüğü olarak görür, bu hakkın işçiler tarafından oy kullanmak suretiyle yerine getirilmesi demek olan referandumu ister. Ve sendika içi demokrasinin gereği olarak da işçinin yaşama ve çalışma koşulları ile ilgili her konuda söz ve karar sahibi olması ilkesini uygular.

Onun için, bu ilkeden hareketle DİSK, işçilerin köylülerin, esnafın, memurların ve tüm dar gelirli halkımızın devlet yönetiminde de söz ve karar sahibi olmasını ister. DİSK, bu ilkelerin gereği olarak her seçim öncesi, seçimlere katılan siyasî partileri, parlamento içi ve dışı eylemlerini, programlarını, o seçim bildirgelerini yetkili yöneticileri ile birlikte eleştirir; İşçi sınıfı ve dar gelirli halkımızın çıkarları açısından en yararlı olanına oy verilmesine çağrıda bulunur.

Bu amaçla DİSK Yönetim Kurulu 8.Eylül.1973 ve 12.Eylül.1973 günleri toplanmış, DİSK'in bu temel ilkeleri açısından yaptığı eleştiri sonucunda bu seçimlerde CHP'ye oy verme çağrısında bulunmayı kararlaştırmıştır.

NEDEN CHP

— Çünkü, özellikle 12 Mart sonrası dönemde, parlamento içinde ve dışında demokrasinin, tüm özgürlüklerin ve işçi haklarının savunmasını yapmış, bunlara karşı tüm girişlere karşı çıkmış ve mücadele etmiştir.

— Anayasa ve demokratik hayata aykırı düşen yasaların iptali için Anayasa Mahkemesine baş vurma kararı almıştır.

— Çalışanları ezerek, sömürerek, yoksullaştırarak kalkınma ve sanayileşme anlayışını çağın gerisinde bulmuş, insanca ve demokratik bir çalışma hayatını gerçekleştirecek bir düzen değişikliği anlayışına yönelmiştir.

— Grevleri yasaklayan, Lokavtları serbest bırakan devlet politikasına karşı çıkmıştır.

CHP. 1973 seçim bildirgesinde özellikle, halkımızın bütün fertlerinin yaşama ve çalışma koşullarının demokrasi ve özgürlükler içinde gelişmesini ve mutluluğa ulaşmasını sağlayıcı derinliğine tedbirler getirmekte ve genellikle,

1 — Toplu Sözleşme yetkisi tespitinde işçinin oy kullanarak sendika seçme hakkını (Referandum),

2 — İşsizlik Sigortası kurulmasını,

3 — İşçilerin haksız yere işten atılmasını önleyici yasal tedbirler alınmasını (iş garantisi).

4 — Lokavtın kısıtlanmasını (anladığımız anlamda kaldırılmasını),

5 — Kıdem tazminatının 30 güne çıkarılmasını,

6 — Memur sendikalarının kurulmasını,

7 — İşçi memur ayrımının kaldırılmasını ve çağımızın teknolojik gelişmelerinin getirdiği aşamalara göre yeniden düzenlenmesini,

8 — İşçi haklarını ve demokrasiyi sınırlayan yasaların demokratik kurallara uygun olarak değiştirileceğini, özellikle bunların başında Sıkı Yönetim, Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Dernekler, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri yasaları bulunduğunu,

9 — Tüm çalışanların İş ve Sosyal Sigortalar Yasaları kapsamına alınacağını,

10 — Adaletli ve dengeli gelişme için gerekli ücret politikası hakkında Danışma Kurulu kurulacağını,

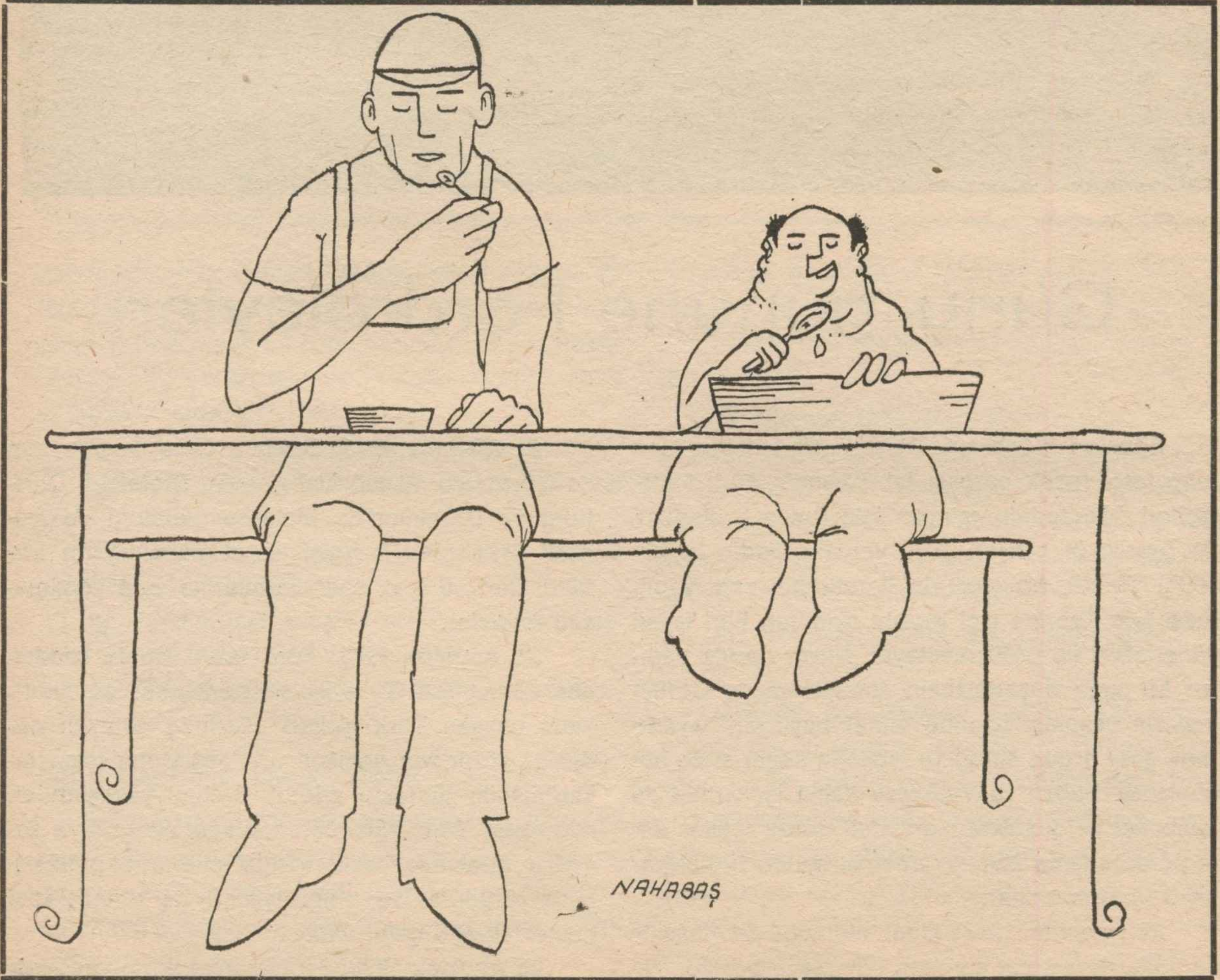
11 — Eğitimin daha geçerli temel esaslara bağlanmasını, yüksek eğitimin parasız olmasını, halk eğitimine yeni uygulamalar getirilmesini, öğretmen özgürlüğü ve teminatını, eğitimde eşitlik ilkesini,

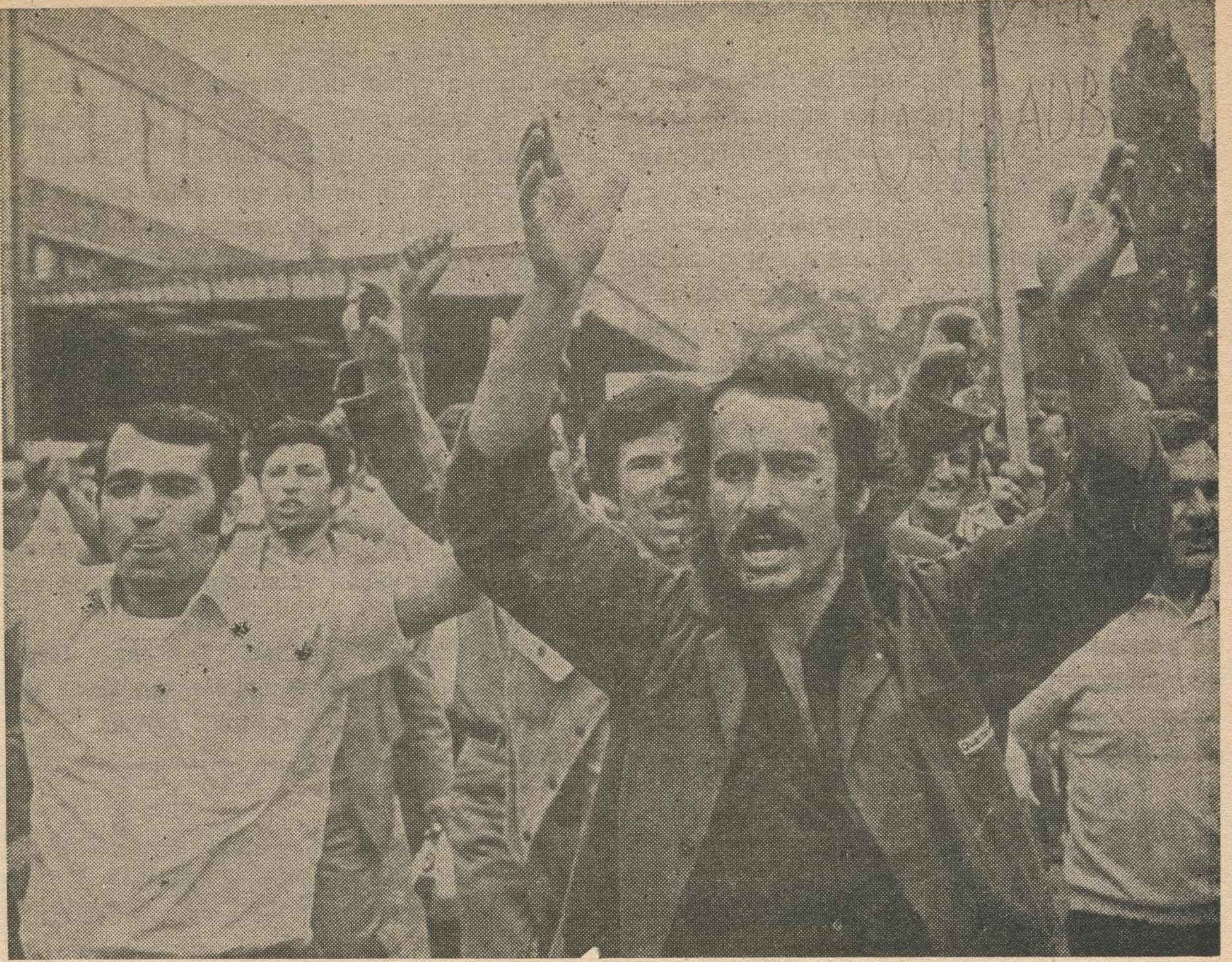
12 — Yabancı ülkelerde çalışan işçilerin ve çocuklarının eğitim probleminin yeniden ele alınacağını, bunların Türk kültürüne karşı yabancılaşmalarının önleneceğini, emeklilik haklarının yurda aktarılması, tasarruflarının değerlendirilmesi, gümrük işlerinin kolaylaştırılması ve seçimlerde oy kullanmaları gibi önemli sorunlarının çözüleceğini,

13 — Düşünce ve Basın özgürlüğünün gerekliliğini, kabul etmiş ve bunları gerçekleştirmeye söz vermiştir.

Bu nedenlerle DİSK, 1973 genel seçimlerinde Anayasal özgürlükleri ve demokratik hakları ve uygarlıkçı bir anlayışı savunan tek parti durumunda olduğu için işçileri, köylüleri, esnafı, memurları ve tüm dar gelirli vatandaşı CHP'ye oy vermeye çağırır.

DİSK Yönetim Kurulunu temsilen, Genel Başkan Kemal Türkler, Genel Başkan Vekili Hilmi Güner, Genel Sekreter Kemal Sülker.

Günü gününe Ford olayları

Ağustos ortalarında Neuss şehrindeki Pierburg, oto yedek parçası fabrikasında Türk kadın işçileri ücretlerinin artması için greve başladılar. Bu fabrikada çalışan 1500 yabancı kadın işçinin 600'ü Türktü. Bu işçilerin ücretlerine zam yapılması için Fabrika Işçi Kurulu aylardan beri işyeri yöneticileri ile görüşmekteydi. Nisan ayında yapılan bir grev başarısızlıkla sonuçlanmıştı. Görüşmelerin uzaması üzerine tekrar başlayan «yıldırım» grev 4 gün sürdü ve işçilerin başarısı ile sonuçlandı. Yunan ve Yugoslav kadın işçilerinin de katılması ile yürütülen grevden sonra işçiler saat ücreti başına 20 fenik zam ve ayrıca 200 marklık özel zam aldılar.

22 Ağustos 1973: Opel otomobil fabrikasında 7.000 işçi ücret zamları için greve başladı.

23 Ağustos 1973: Opel'de gece vardiyasının da iştiraki ile 16.000 kişi grevde, Bielefeld, Duisburg ve Dortmund'da binlerce metalurji ve madenî eşya sanayii işçisi hayat pahalılığının arttığını ileri sürerek saat ücretlerine zam yapılmasını istediler.

24 Ağustos 1973: Ford fabrikasında izinden geç dönen 200 Türk işçisi işten çıkarıldı. Fabrikada çalışan Türk işçileri ellerinde olmıyan nedenler yüzünden geciken arkadaşlarının işten çıkarılmasını protesto ederek üretimi yavaşlattılar. 400 kadar Türk işçisi öğleden sonraki vardiya değişimi sırasında tesis içinde ellerinde pankartlarla yürüdüler ve diğer işçileri de direnişlerini desteklemeğe çağırdılar.

25 Ağustos 1973: Protestonun ve iş yavaşlat-

Almanya'da bir işçi ile sohbet

İşçi A : *Bu evde hanımınla birlikte oturuyorsun. Çocukların Türkiye'de babaevinde. İkiniz de çalışıyorsunuz. Peki bu oda kaç metrekare?*

İşçi B : *Evet, dediğin gibi, ben de hanım da çalışıyoruz. Bu odacıkta oturuyoruz. Bu odanın büyüklüğü 7 m² kadardır. Görüyorsun televizyonu bilem buzdolabının üstüne yerleştirdik, herbirşeyimizde üstüste yığılı. Kirasını sorarsanız 130 mark. Ev sahibi kadın «ya artırın kirayı, ya çıkın!» diyor. Başka genişce bir ev bulmak zor. Paramız var ev yok desem yeri. Konut müdürlüğü sadece kayıt ediyor, ev bulunmuyor..., bir de yabancılık var orta yerde...*

İşçi A : *Peki, neden Türkiye'de çalışmıyorsunuz?*

İşçi B : *Amma da soru sordun be, bilmez gibi. Herkese iş mi var Türkiye'de, pahalılık almış yürümüş. Bizim burada kazandığımız 1 mark 5,25 Türk Lirası ederse, kim durur oralarda.*

İşçi A : *Buradan Türkiye'ye geri gitmek istediğini biliyorum. Bir gün gelir ülkene geri dönersen yine bir fabrikada mı çalışacaksın, yoksa başkaca planların mı var?*

İşçi B : *Türkiye'ye dönünce yine bir fabrikada çalışmak istemiyorum. Başkasının emri altına girmeyeceğim. Kendime ait olacak bir küçük işyeri kuracağım. Bakalım ne yaparım. Buradan bir hüner götürmek istiyorum. Elektrikçilik öğreniyorum akşam kurslarında. Geri dönünce işime yarar helbet. Bu ülkede kalmak istemem. Dili ayrı, dini ayrı herbirşeyleri ayrı. Önemli olan kendi yurdumuzu kalkındırmaktır.*

İşçi A : *Son sorumu soruyorum. Sen burada, hanımında burada. Çocuklarınız An-*

İşçi B : *Evet, Maden-İş'in üyesiydim. Burada da IG Metall'in üyesiyim.*

İşçi A : *Son sorumu soruyorum. Sen burada, hanımında burada. Çocuklarınız Ankara'da babaevinde. Özlediniz mi onları?*

İşçi B : *Özlenmez mi? Geçenlerde hepsi birden fotoğraf yolladılar. Hanım işe giderken bile koynunda götürüyor onu. Napalım dayanıyorum mecburen. İstikbâlimizi kurtaracağız!*

Soran : İsmail Kahraman, Sendikacı, B. Almanya

manın sonuçsuz kalması üzerine 8000 gündüz ve 1000 gece vardiyasında çalışan işçi «yıldırım»» greve gittiler. Grevci Türk işçilerini diğer yabancı işçiler ve Alman işçileri de destekliyorlar. Grev ci işçilerin istekleri:

- 400 Türk işçisinin yeniden işe alınması
- Fiyat artışlarına karşı 1 Mark (540 krş) zam.
- Yıllık izin süresinin 4 haftadan 6 haftaya çıkarılması
- Bandlardaki çalışma hızının yavaşlatılması.
- Grevde geçen sürelerin ücretinin verilmesi.

AKAR BANDLAR AKMAZ OLDU...

26 Ağustos 1973 : Bir Amerikan yabancı sermaye yatırımı olan Ford fabrikasından sonra, General Motors firmasının satın almış olduğu Opel Fabrikasında da izinden geç dönen işçiler işten çıkarılmaya başlandı.

Metal işkolundaki yıldırım grevler hızla yayılmakta. 15.000'i Türk olan 70.000 metal işçisi ücret zamları ve daha insanî çalışma şartları için işi bıraktılar.

27 Ağustos 1973: Ford Fabrikasında grev genişlerken 12.000'i Türk olan 38.000 işçinin çalıştığı işyerinde, Ford yöneticileri can güvenlikleri kalmadığı gerekçesi ile üretimi durdurma kararı aldılar. Grevci işçiler işbaşı saatinde fabrikaya geliyorlar fakat çalışmıyorlardı.

Aachen'deki Philips fabrikasında greve başlandı.

Opel'de işçi istekleri kabul edildi. Ancak grevde geçen sürenin ücretini ödememekte Amerikalı Genel Müdür A.C. Cuningham ısrar ediyor.

28 Ağustos 1973: Ford Fabrikasında olaylar çıktı. Sabahtan etrafta toplanan Türk işçileri vardiyası sona eren Alman işçisinin dışarı çıkmasını önlemek istediler. Türk işçilerinin beraber direniş yapma teklifini bir kısım Alman işçisi kabul et-

meyince iki taraf arasında arbede çıktı 1 Türk ve 12 Alman yaralandı.

Brandt tarafları anlaştırmak için temaslara girişti.

29 Ağustos 1973: Almanya'nın muhtelif şehirlerindeki 83 işyerinde 100.000 işçi grevde. Bunların 20.000'i Türk.

Ford fabrikasındaki grevin beşinci günü doldu. Sendika temsilcileri ile grev komitesi arasında anlaşmazlık çıktı. Fabrikanın 3 numaralı kapısı önünde meydana gelen kavgalara polis müdahale etti. Ford yöneticileri işçilerin mali isteklerini kabul ettiler ve 15.00 vardiyasından itibaren üretimi durdurma kararını kaldırdılar. Ancak işten çıkarılan Türk işçilerini işe almamakta işveren kararlı. Hesapları gayet açık: Türk ve Alman işçileri arasındaki dayanışmayı kırmak, bir tarafın isteklerini kabul edip, diğerini reddederek işçileri birbirine düşürmek, bölmek ve parçalamak.

Belçika'daki Ford fabrikası montaj işçileri gönderdikleri bir telgrafla, grevi desteklediklerini ve dayanışma amacı ile 100 işçi temsilcisinin Köln'e geleceğini bildirdiler.

«KANLI PERŞEMBE»

30 Ağustos 1973: Grevde hâlâ sebat eden 300 Türk işçisi 3 numaralı kapı önünde bekliyorlardı. Birden G ünitesine doğru 400 kişi «çalışmak istiyoruz» «Polis bizi korusun» diye bağırarak yürümeğe başladılar. Dikkatli gözler bu 400 kişinin arasında çoğunluğun İşveren vekillerinden bilhassa ustabaşı ve ustalardan oluştuğunu hemen görebilirlerdi. Bir kısmının üzerinde ustabaşı kıyafeti vardı, fakat olaylarda yaralanan bir Türk işçisinin anlattığı gibi bunları Ford'da 10 yıldır çalışan işçiler bile tanıyamıyorlardı. Patronun «paralı askerleri» Köln civarının profesyonel fedaileri idi. Polisin kendilerini korumasını istiyen bu «sözde» işçi grubunun hiç de korunmaya ihtiyaçları olmadığı anlaşıldı. «Gündüz külâhlı, gece silâhlı» dolaşan bu ustabaşı taifesinin önlüklerinin altından çıkardıkları demir çubuklarla hücuma geçtikleri görüldü.

Polisin koruması isteği civarda bekleşen seyirci grubu arasından sıyrılan küçük fakat vurucu bir «çevik kuvvet» tarafından derhal karşılandı. Grevci işçilerin sözcüleri ve yöneticileri yakalandı. Yakalanan 20 kişi arasında grev komitesinin sözcüsü **Baha Targın** da vardı. Ertesi günü Ford, grevin 35 yöneticisini işten çıkarıyordu.

Grevin sürdüğü 7 gün içinde 80 kişinin yaralandığı, bunlardan 15'nin ağır durumda olduğu, fabrikadaki zararın 450 milyon liraya vardığı açıklanıyordu.

FORD OLAYININ TEMEL NEDENİ

Olayların gelişimini kısaca verdikten sonra olayların temelinde yatan nedenleri inceleyelim. Olayı bütün yönleri ile vermek için soru - cevap yöntemini kullanacağız.

Soru 1 — Ford olaylarının temel nedeni nedir?

Ford fabrikasında hareketli iş tezgâhı sistemi (band) ile üretim yapılmaktadır. Bu üretim sisteminde işçi mekanik olarak daima aynı bedenî hareketi tekrarlamaktadır. İşçinin kendi faaliyeti üzerinde düşünmesine meydan verilmemekte, işçi üretim aletlerinin basit bir uzantısı haline gelmektedir. Bu sistemi uygulamak için önce iş değerlendirmesi yapılmaktadır. İşçinin çalışma sırasında filmi çekilmekte kronometre yardımı ile zaman ve hareket etüdleri hazırlanmaktadır. Amaç; en yüksek kârı sağlayacak şekilde banddan azami miktarda otomobil, televizyon v.s. çıkmasıdır.

İşçi bu şekilde sermayenin yönetiminde ve nezaretinde zamana karşı bir yarışa girmiştir. Ancak bu ümitsiz yarışı hiç bir zaman kazanamıyacaktır. Hızlı çalıştığı ölçüde band'ın temposu hızlanacak, dayanma gücünün son sınırlarına kadar zorlanacaktır. Işçiye hiç bir vasıf ve beceri kazandırmıyan bu üretim sistemi ,işçinin çalışma zevkini yok edecek, onu işine yabancılaştıracaktır. Işçinin aile hayatı da yorgunluk ve sinirlilik yüzünden etkilenecek uykusunda bile bir kâbus gibi üzerine çökecektir.

«LÂNETLİ» BAND

Soru: 2 Ford fabrikasında band sistemi nasıl uygulanmıştır?

Ford fabrikasında da kapitalizmin seri imalât yani band sistemi ile çalışılmaktadır. En ağır yük yine Türk işçilerinin üzerindedir. Ford'daki tüm işçilerin %32'si Türk olduğu halde banddaki işçilerin %90'ı Türk işçilerinden oluşmaktadır. Bantların hızlanması ise yabancı işçiler geldikten sonra başladı.

Işçilerin «Lânetli band» diye adlandırdıkları üretim sisteminin yürütülmesi ancak yeter sayıda «yedekçi»nin hazır bulunmasına bağlıdır. Işveren

kârını azaltmamak için yeterli sayıda «yedekçi» çalıştırmamaktadır. Son «yıldırım grev»den önce bandda 10 kişinin yaptığı iş, sonradan 8 kişiye yaptırılmış ve bu sayı en sonunda 5'e inmiştir. Bu dayanılmaz çalışma temposu içinde işçi, en tabiî ihtiyaçlarını gidermek ve tuvalete gitmek için bile ustabaşından bir çok kereler izin istemek zorunda kalmaktadır. Orta çağda elindeki kırbaçla köleleri çalıştıran çiftlik kâhyalarının yerini, Tekelleşmiş sermayenin işyerlerinde eli kronometreli ustabaşılar almıştır.

Ford'daki grevin temel nedeni bu insanlık dışı çalışma koşullarıdır. Ve işçilerimizin ani hareketi onların insanca çalışma özlemini ve kararlılığını gösteren bir eylemdir.

EMEK KARŞILIĞI İÇİN BİRLEŞMEK

Soru 3: Ford grevinin diğer nedenleri nelerdir?

■ İzinden birkaç gün geç dönen Türk işçilerinin işten çıkarılması ağır çalışma ve yaşama koşulları altında ezilen işçilerimizin öfke birikimlerini taşıran son damla olmuştur. Alman sendikalar Konfederasyonu Genel Başkanı Vetter «Spiegel» dergisi ile yaptığı bir röportajda «Ayni şartlarda olsaydım, işçinin işten çıkarıldığı böyle bir işyerinde ben de ayaklanırdım» demiştir.

■ Almanya'da enflâsyon ve fiyat artışları hızlanmış, kazandığı ücret işçinin ancak zaruri ihtiyaçlarını karşılayacak bir seviyeye inmiştir.

■ Işyerinde işveren tarafından tutulmuş Türk tercümanlar işçilerimizi aldatmakta ve işverenin çıkarlarını savunmaktadır. i.G. Metall'in Ford işyeri sendika temsilcisi Yılmaz Karahasan'a göre «İşçi en çok bu kimselerden nefret etmektedir.»

■ Sendikalarda Türk işçi temsilcilerinin sa-

BİR İŞÇİNİN GÖZLEMİ

Almanya'da çalışan bir işçimizden aldığımız mektuptan parçalar:

«Önce sevgi ve saygılarımı bildirir çalışmalarınızda başarılar dilerim...

Efendim bugün bizim fabrikamız olan Ford firmasına Çalışma Müşaviri geldi. Bir konuşma ki. Allah, neler neler. Ne onun mevkiine,ne de şahsına yakışan kelimeler. Duyan kulaklar tıkandı ve nihayet hakkını alıp yarı küfür yarı yuhalama ile kürsüden indirildi. Nıhayet şunu da söyledi. «Benim dediğimi yapmaya mecbursunuz. Zira geleceğiniz benim kapımdır,» dedi ve sözünü yaptı. 500 Türk'ü Almanlar'a dövdürdü. Döven kimseler işveren köpekleri, usta, ustabaşı, şefler. Toplum polisi de yardımcılık yaptı. Yüzden fazla hastanelik var. Polisler gözümün önünde bir arkadaşımızın kolunu kırdılar. Müşavir efendi bir de isim taktı bizlere. Bilseniz nedir o isim. «Komünistsiniz sizler,» diye hoparlörden haykırdı. Biz işçiyiz. Hak istemekle komünist oluyoruz da bir işveren hak yemekle veya 10 işçinin yapacağı işi 4 işçiye yaptırmakla, yapmayanı işten çıkarmakla demokrasi oluyor...

Benim görüşüm; sahipsiz ve talihsiz insanlarız. Bugün 7 Türk, 4 Alman ve 1 Yugoslav nezarete atıldı. Bunlara kim sahip çıkacak? Bunların hakkını kim arayacak? Ama bu, İtalyan'a olmuyor. Gözüm şahit. 2 İtalyan'ı polisler tutup götürüyorlardı hemen tercümanları koştu polislerin elinden kurtardılar. Sebep: İtalyan oluşları imiş. Onların tercümanlarının aylığını İtalyan hükümeti ödüyor, işveren karşısında acı biber gibi duruyor. Bizim tercümanlarımız da el oğuşturuyor işveren karşısında. Çok üzücü bizler için. Bizim başımızdakiler bizden döviz bekliyor. Gözlerini bizlere dikiyorlar, fakat kimse hakkımızı aramıyor. Türk'ün gençliği çileli doğmuş. Bu benim dokuz yıllık tecrübem. Günümüz zehir içinde geçti. Güzel 30 Ağustos'u kutladık. Şükür Tanrıya. Mevki sahibi olup ta şahsi menfaatini düşünenin Allah cezasını versin.

En derin saygılarımla selâmlar. İşlerinizde başarılar. Haktan da sağlık, sıhhat ve afiyetler dilerim cümlenize. Esen kalın. Dergilerinizi aldım. Teşekkür ederim.»

Köln N. Ö.

yısı, işçi oranına göre çok düşük kalmakta ve sorunlar çözümsüz bırakılmaktadır.

■ Daha önceki olaylarda «grev kırıcılıkla» suçlandırılan Türk işçisi bu defa, işçi kardeşliğine olan inancını ve ortak mücadele isteğini ortaya koymuştur.

RÜZGÂR EKENLER...

Soru 4 — Ford olayının sorumlusu kimdir?

■ Ford'daki yıldırım grevin suçlusu, hazırlayıcı Ford yönetimidir, patrondur.

■ Sözleşme masasında vermediklerini ani grevlerde vererek sendikaları yıpratmak istemektedirler.

■ Işçilerin isteklerini karşılarken ayırımı yaparak işçileri «bölmek ve hükmetmeyi» hedef almaktadırlar.

■ Yabancı işçilere «gözdağı» vererek onları elverişsiz koşullarda çalıştırmayı sürdürmek istemektedirler.

Böylece yerli ve yabancı işçilerin dayanışmasını zedelemeyi, onların ortak sorun ve çıkarlarını savunmalarını önlemeye çalışmaktadırlar.

Ancak IG Metall (Metal İşçileri Sendikası) ikinci başkanı Hans Mayr'ın dediği gibi

«Rüzgâr ekenler, fırtına biçeceklerdir.»

FORD GREVİNDE TEPKİLER

Türk işçilerinin başlattığı ilk yıldırım grev üzerine çeşitli yorum, tepki ve değerlendirmeler yapıldı. Bu grev ve onu takip eden olaylara karşı gösterilen tepkiler; kişi ve kurumları değerlendirmek ve yargılamak için iyi bir mihenk taşı oldu.

Soru 5: Alman İşverenlerinin tepkisi ne yönde idi?

Kendi sebep oldukları olayları Alman İşverenler Birliği (DBA) ve Metal Sanayii İşverenleri (Gesamtmetall) yine kendi amaçları için kullandılar. Ani grev ve olaylarda ajitatörlerin tahrikçilerin parmağı olduğunu ileri sürenler, insanlık dışı çalışma şartları içinde düşük ücretle çalıştırdıkları işçilerin bu haklı direnişlerinin temelinde yatan nedenleri görmemekte Israr etmektedirler. Sermayenin bu örgütlerine diyeceğiz ki: «Önce siz insanca çalışma şartlarını yaratın, ondan sonra olaylarda şunun bunun parmağını arayın.

Türkiye'deki gibi kıdemli işçileri işten çıkarıp düşük ücretle yeni işçi alan, üstelik yabancı işçilerden, kıdem tazminatı ödemeden ibra belgesi imzalatanların kime hesap sormağa hakkı vardır?

Sermaye çevrelerinin sözcüsü olan Hristiyan Demokrat Parti Genel Başkanı Dr. Helmut Köhl'un tepkisi ise işverenden farklı değildi.

«Grevci Türk işçileri sınırdışı edilmelidir» diyordu başkan.

Soru 6: Alman ve Türk basınının tepkisi ne oldu?

Springer'in yönettiği bulvar basını ve sermayenin kontrolunda olan sözde «ciddi» gazeteler Türklerin haklı direnişini, vahşilikle, barbarlıkla ve terörizmle suçladılar ve grev olayını isyan olarak nitelediler.

2.9.1973 tarihli Bild Gazetesi «Alman işçileri fabrikalarını kurtardılar» diyordu. IG Metall'in bir yetkilisinin yazdığı gibi:

«Ford fabrikası ne Almanlara ne de yabancı işçilere aittir. Ford, Amerikan kapitalizminin malıdır ve ister yerli olsun ister yabancı olsun bu işyerlerinde çalışan işçiler, kapital sahibi patronlarca sömürülmektedir.

Türk basını: Bir iki istisna ile hakim güçlere sırtını dayamış Türk basını Alman işverenlerinin ve güdümlü basının yazdıklarına hoparlörlük ederek kimden yana olduklarını gösterdiler.

Uluslararası sermayenin çıkarlarını savunmada gösterdikleri gayret, Türk işçilerinin haklı davalarına nasıl ihanet ettiklerini ortaya çıkarmaktaydı.

Soru 7: Alman Sendikalar Birliği ve Metal İşçileri Sendikasının tutumu nasıldı?

Alman Sendikalar Birliği ve IG Metall (Metal işçileri Sendikası) ilk anlarda grevci Türk işçilerine karşı takındıkları olumsuz tutumu, sonradan değiştirdiler. Türk işçilerinin Alman sendikacılığını bölmeyi değil, insanca çalışmayı hedef aldığını kavrayan IG Metall yöneticileri yaptıkları son değerlendirme ile «Sendika temsilcileri olarak, grevdeki pasif tutumumuzun çok hatalı olduğunu» kabul ediyoruz, «grevlerin sorumlusu patronlardır» diyorlardı.

Soru 8: Türk çalışma hayatının ünlü ikilisinin tepkisi ne oldu?

Dinamik bir «James Bond» hikâyesinden sonra ara kabinede son Çalışma Bakanlığını yapan Ali Nailî Erdem, bu defa klasik bir Sherlock Holmes yöntemini kullanıyordu. Olayları bir devlet adamına yaraşan ciddiyet ve tarafsızlıkla inceleme yerine aşırı sinir yorgunluğundan olacak Türkiye'deyken Almanya'daki olayları gözetlemiş ve olaylarda hemen «kışkırtıcı parmağı» bulmuş ve bunu 31. Ağustos. 1973 de ilân etmiştir. Bir

zamanlar grev gözcüsü olarak fabrika kapılarında bekleyen bakan, nihayet Alman sermaye çevreleri ile aynı anlamda konuşarak grev gözcülüğünden lokavt sözcülüğüne geçmiştir. Fakat bu hatasını anlayarak «yakaladığı ip ucunu bırakması» ve son 15 gün içinde başka «yorum yapmaması» Türk işçilerini desteklemeyi reddetmesi anlamına gelmiştir.

Türk-İş Genel sekreterinin «Almanya Macerası» ise oldukça hareketli geçmiştir. Olayların hemen ardında 1 Eylül'de sorunu inceleyeceğini ve el koyacağını belirten Halil Tunç'un «eylemlerini» gazete manşetlerinden inceleyelim:

«4.9.1973 Milliyet:» «Almanya'da Türk işçileri esir değildir.» Türk işçilerini esaretten kim kurtaracaktır?

6.9.1973 Milliyet: «Ford'dan çıkarılanların hesabını bugün soracağız». Hesap, kimlerden, kimin desteği ile nasıl ve ne zaman sorulacaktır? Kendinde olağanüstü güçler vehm eden Halil Tunç, her zamanki gibi blöf yapmakta elinde olmayan ve hiçbir zaman olmayacak kartların yazılarını okumaktadır.

7.9.1973 Günaydın: Halil Tunç Alman sendikacılara «Türk işçilerini savunmazsanız, hepsini sendikalardan çekerim» diyor. Halil Tunç IG Metall'i koyun sürüsü, Türk işçilerini koyun, kendini de çoban mı zannediyor?

10.9.1973 Gün: «Ford Fabrikalarına artık Türk işçisi gönderilmesin» demekle Halil Tunç biraz daha mütevazi davranmağa başlıyor. Daha evvel belirttiğimiz gibi hangi işçilerin nereye gideceğine Almanlar karar vermektedir.

Türk gazeteleri Tunç'un Almanya ziyaretini böyle yansıtırlarken, olayın gerçek yünü örtbas ediliyordu. Oysa, Halil Tunç toplantı tarihinden önce Almanya'ya gitmiş ve sözde grev olaylarını işçiler açısından incelemeye başlamıştı. Türkiye'deyken «Kimin haklı, kimin haksız oduğunu bilemiyoruz» diyerek, kendi yerini bir defa daha belli eden Tunç, Almanyaya gider gitmez, işçilerle görüşeceği yerde Ford yöneticileriyle görüşmüş, onlarla sarmaş dolaş olarak boy boy resimler çektirmiş ve sonuçta işverenlerle aynı görüşü paylaşmıştı.

Bütün büyük laflara, verilen beyanatlara rağmen Almanya'daki Türk işçilerinin açıkça gördüğü bir gerçek vardı ki, o da Tunç'un Almanya'daki işçilerle toplantı yapmaktan devamlı olarak kaçınmasıydı. Zaten bunu haklı gösterebilmek için «vaktimiz olmadığı için işçi arkadaşların davetlerini yerine getiremiyeceğiz» yolunda verilen demeçler de durumu açık olarak gösteriyordu..

«Çalışma Bakanı, Almanya'daki işçilere «Bir derdiniz olursa beni Ankara'dan telefonla ödemeli olarak arayın' dedi»
(1. Ağustos 1973 GÜNAYDIN)

Bir derdiniz olursa...

Çalışma Bakanlığı Özel Kalem Müdürü:

— Sayın Bakan, sizi Almanya'dan ödemeli olarak arıyorlar.

— Bağlayın.

Almanya'da çalışan bir işçi:

— Sayın Bakan, bizi burda ranzalarla dolu küçük bir odaya tıktılar, yatak başına ayda 100 mark (550 lira) alıyorlar. Aman, derdimize bir çare!

Çalışma Bakanı:

— Hiç merak etmeyin, ben şimdi emir veriyorum, sizi ucuz bir yere yerleştirsinler.

Özel Kalem Müdürü:

— Sayın Bakan, sizi Almanya'dan ödemeli arıyorlar.

Çalışma Bakanı:

— Bağlayın.

Almanya'da çalışan bir işçi:

— Bakan Bey, bizim burada fabrikadaki tercüman, parasını işverenden aldığından hiç bizim haklarımızı korumuyor. Sebepsiz yere bugün işten attılar beni. Aman, bir çare!

Çalışma Bakanı:

— Siz hiç merak etmeyin. Ben şimdi

buradan bir tercüman gönderiyorum. Size daha iyi bir iş bulmaları için de hemen emir veriyorum.

Özel Kalem Müdürü:

— Sayın Bakan, sizi Almanya'dan ödemeli arıyorlar.

Çalışma Bakanı:

— Bağlayın.

Almanya'da çalışan bir işçi:

— Muhterem Çalışma Bakanımız, bizim fabrikada haklarımızı almak için grev yaptık, bizim Çalışma Ataşesi fabrikaya geldi, işçilere bir konuşma yaptı, sizin bu yaptığınız «komünistliktir» dedi. Biz şimdi ne yapalım?

— Ben şimdi o ateşeyi geri aldırtmak için emir veriyorum, siz müsterih olun. Siz de, öyle greve mreve fazla kulak asmayın. Beni telefonla arayın, yeter!

— Sayın Bakan, çocuklarımız okula gidemiyorlar... Sayın Bakan, konsolosluklarımızda, insan muamelesi göremiyoruz... Sayın Bakan, gümrüklerde iç donumuza kadar aranıyoruz... Sayın Bakan, sizler için şirket kuracağız diye bizi dolandırdılar... Sayın Bakan Yugoslavya'dan, Bulgaristan'dan geçerken bir trafik kazası yapıp ölenlerimizin cenazelerinin kaldırılması için konsolosluklar masraflarımızı karşılamıyorlar... Sayın Bakan, bizleri buralarda bantlarda, Alman işçilerinden % 30 daha hızla çalıştırıyorlar, iki yılda haşatımız çıkıyor... Sayın Bakan, bize burada, Alman işçilerine ödedikleri ücretten çok aşağı ücret veriyorlar... Sayın Bakan, bizim burada iş güvenliğimiz yok...

Çalışma Bakanı:

— Özel Kalem Müdürü Bey, bundan sonra beni Almanya'dan arayacak olurlarsa, «burada yok, tetkik gezisinde, ben not alıp kendilerine arzederim, dersiniz.

Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem'in, Genel Seçimlerdeki oy pazarının bereketini arttırmak ihtiyacını duyarak çıkmış olabileceği Almanya gezisinden uçuk benizle, önüne baka baka dönmesinin hikâyesi gerçekten yurdumuz için yürekler acısıdır. Bir «çirkin politikacı»nın ne hallere düşebileceğini gösteren bu olayları kısaca özetleyelim.

Çalışma Bakanı'na soracak olursanız, yurt dışındaki Marko Paşalığını dokuzuncu günü kesip apar topar yurda dönüşünün nedenleri şunlar:

Onun katıldığı toplantılara kendisini eleştirmek amacı ile gelenler rahatsızlık vermek, huzur kaçırmakla yetinmediler, canını da hedef aldılar. Ama kendisi şehit ya da gazi olmayı da göze alarak toplantılara katılıp konuşmalarını sürdürmede ısrar ettiği halde, onu korumakla görevli polis ordusu, sorumluluk yüklenemeyeceğini bildirerek gezisini yarıda kestirip yurda dönmesini zorunlu hale getirdi. Tabiî, bütün olanların altında «komünist» parmağı vardı.

Öte yandan, Ankara'nın siyasal çevrelerinde ve kulislerinde sözleri tebessümle karşılanmaktaydı. Çalışma Bakanı'nın açıklamalarının çelişkilerle dolu olduğu ve Bakan'ın «seçmene selam» olsun amacıyla, hayalinde kurduğu bir senaryoyu sahneye koyduğu öne sürülüyordu. Bazılarına göre ise, Adalet Partili Çalışma Bakanı seçim yasağının başlamasıyla konuşmalarının TRT'de yayınlanmayacağını hesaba katarak yurda dönme kararı almış, bu arada böyle bir ucuz propaganda yolunu seçmişti.

9 Ağustos 1973 sayılı HAYAT Dergisinde bu konuya şöyle değiniliyor:

«... Nasıl yapmalı da ona (Çalışma Bakanı'na) anlatmalı ki, bize insan gibi «insan politikacılar» gereklidir. Eli doğruluk terazisinde, cesareti yerinde, ama cüreti dozunda. Ne, duyguları nasırlaşmış bir Tepegöz, ne de efsanevi gücü esrarengiz kaynaklardan beslenen uçan bir adam...

Çalışma Bakanı gider, bir takım salonlarda, bir takım toplantılar düzenler. Bu, dert dinlemek değil, politika tarlasına tohum ekmektir. Soralım bakalım, kaç işçinin evinin kapısını çalmış, kaç işçi eşinin, kaç işçi yuvasının derdiyle ilgilenmek aklına gelmiştir?»

Metin Toker ise, 5 Ağustos 1973 tarihli Milliyet gazetesinde şöyle diyor:

«Bir Bakan yurt dışında tetkik yapmaz mı? Oradaki ilgililerle temaslarda bulunmaz mı? İşçilerimiz gibi bizim için çok önemli bir zümrenin durumunu gözleriyle görmek istemez mi?...

Ama insaf edilsin. İçinde bulunduğumuz ay Ağustos. Ekimin ilk yarısında seçim yapılacak. Türkiye'yi seçime götürmek üzere kurulmuş hükümetin önünde ikibuçuk aylık bir ömür ya var, ya yok. Böyle bir hükümetin Çalışma Bakanı yurt dışındaki işçilerimizin durumunu gözüyle görmüş ne olacak, görmemiş ne olacak? Kulağıyla duysa olmaz mı?»

Alman polisi ise, gezisini yarıda kesen Çalışma Bakanı Erdem'in olayı anlatış biçimini eleştirmişti. Frankfurt Polis Müdürlüğü bu konuda şu açıklamayı yapmıştı:

«Türkiye Çalışma Bakanı, Frankfurt'ta bulunduğu sırada Frankfurt Emniyet makamlarından kendisinin ziyaretiyle ilgili olarak sıkı emniyet tedbirleri alınmasını istemiştir. Bu istek üzerine gereken tedbirler alınmıştır. Frankfurt Emniyet Makamlarının bu konuyla ilgili olarak söyleyebilecekleri bundan ibarettir.»

Frankfurt Kriminal Komiserliğinin bir sözcüsü, soru üzerine Bakanın olayı anlatış biçimini tasvip edemiyeceğini açıklamıştı. Sözcü, kişilerin korunması hakkındaki genel uygulamanın himayesi altında bulunan Bakanın özel bir güvenlik garantisi istediğine dair bilgisi olmadığını bildirmiş, Bakanın sert tepkisinin belki onun «gergin durumu» ile izah edilebileceğini söylemiştir. Sözcü ayrıca bakanın, Federal Almanya Cumhuriyetinde başka başka düşünenlerin karşı karşıya gelebileceklerini de hesaplaması gerektiğini bildirmişti.

Almanya'nın Sesi Radyosu Türkçe yayınında, Bakanın iddialarını, Federal Almanya yetkililerine dayanarak çürütmüş ve Çalışma Bakanı Erdem'in «açıklığa kavuşma-

AP'YE VERİLEN DİPLOMATİK DERS

Sermayeden, haksızlıkları görmemekten, güneşi balçıkla sıvamaktan mı yanasınız? Sizden iyisi yoktur Adalet Partisi'nin gözünde. Yok, emekçi kitlelerden, sosyal adaletten, gerçekten mi yanasınız. O zaman, çaresi yok, «aşırı solcu» damgasını yersiniz.

Nasıl, bir futbol maçının uyulması gereken bazı kuralları varsa, aynı şey Demokrasi için de söz konusudur. İster sağcı olun, ister ortacı, bu kurallara uymanız gerekir. İşte AP, siyasal hayatı boyunca bu gerçeği bir türlü kabullenmemiş ve de başına ne gelirse bundan gelmiş bir partidir.

İşine gelmeyeni «aşırı solcu» diye kamu oyu önünde karalama politikasına alışmış olan AP'nin sözcüsü, aynı şeyi, Federal Almanya Cumhuriyeti ile ilgili bazı kuruluşlara da uygulamak isteyince, Federal Almanya Büyük Elçiliğinde Orta Elçi olarak bulunan Dr. Joachim Peckert'in, kendisine sorulan sorulara verdiği diplomatik cevaplarla ağzının payını almıştır.

AP'li eski Çalışma Bakanlarından Seyfi Öztürk'ün söz konusu ettiği Alman örgütleri Alman Sendikalar Birliği (DGB) ile Türk-Danış (Arbeiterwohlfahrt) tır.

Alman Sendikalar Birliği (DGB) siyasal bir kuruluş olmayıp, her siyasi partinin saflarında yer almaya hakları olan işçilerin sendikal örgütüdür. Yöneticilerinin çoğu Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin faal üye ve yöneticileri olduğu halde, DGB tüm partiler karşısında bağımsızlığını korur.

Türk-Danış denilen ve Almanca adının karşılığı «İşçilerin Refahı Örgütü» olan bu örgüt 50 yıldan fazla bir zamandır vardır. Bu kuruluş, Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin bir yan kuruluşudur ve görevi, sosyal sorunları ele almaktır. Türk-Danış ise bu örgütün, Federal Almanya Cumhuriyeti'nde çalışan Türk işçilerinin sorunlarıyla uğraşması amacıyla kurulmuş yeni bir bölümüdür. Türk-Danış, siyasal bir kuruluş olmayıp, sosyal görevleri yerine getirmeye çalışan bir kuruluştur.

Hoş, AP'lilerin çoktandır haketmiş oldukları bu gibi cevapları almaları için artık Almanya'ya gitmelerine, ya da Almanya'daki örgütlerle ilgili demeçler vermelerine gerek kalmayacağı görülmektedir. Çünki artık Türk halkı da oyunun kurallarına titizlikle uyulmasını isteme dönemine gelmiştir. Böylece AP'nin eskı ve yeni Çalışma Bakanları kamuoyunda yalanlanmakta birbirleriyle yarışma halindedirler.

yan sebepler yüzünden gezisini yarıda keserek Türkiye'ye döndüğünü öne sürmüştü.

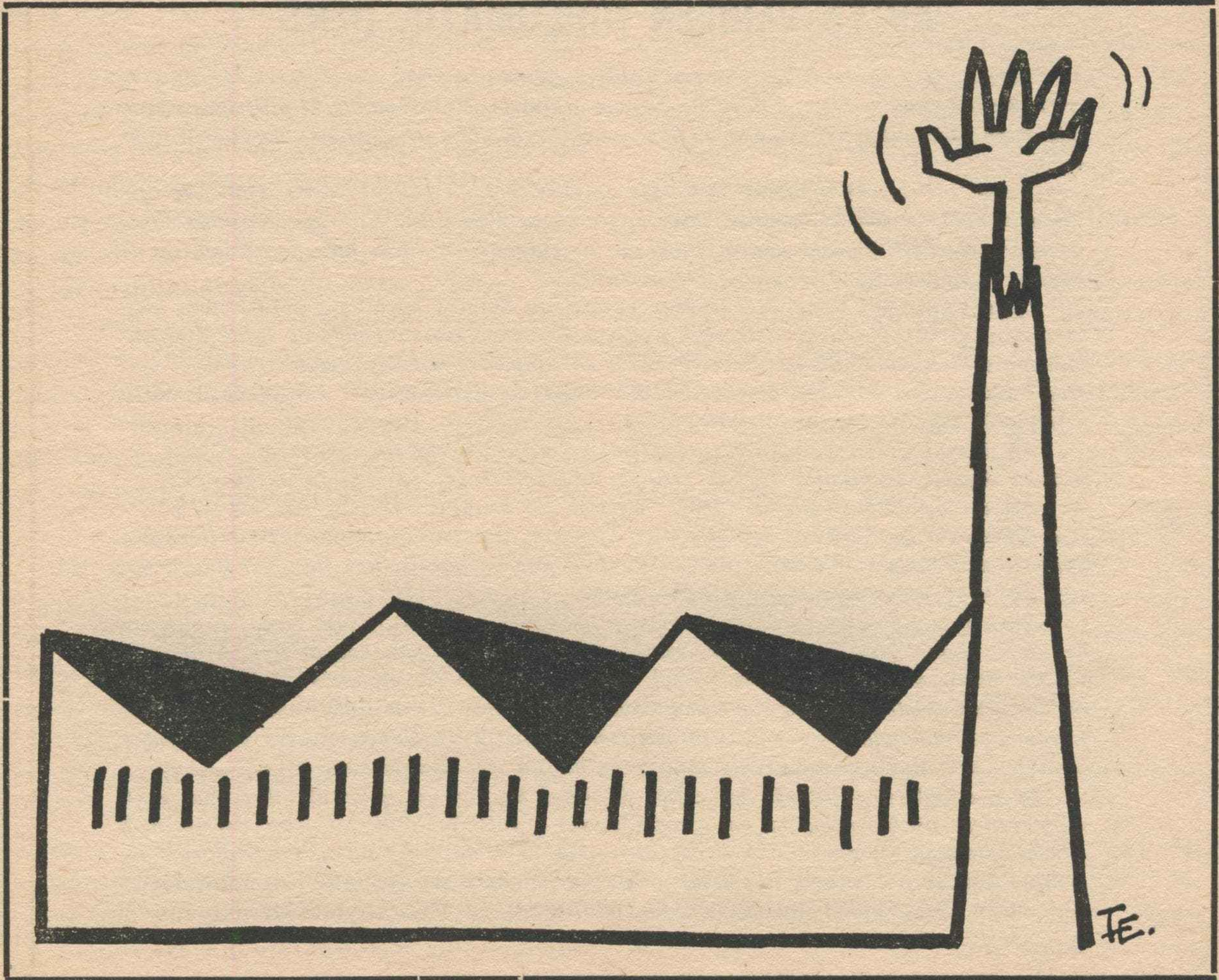
Bize kalırsa, Çalışma Bakanı Bay Naili Erdem'in gezisini yarıda kesmesinin nedeni, Frankfurt Kriminal Komiserliğinin sözcüsünün demecinin son cümlesinde saklıdır. Başka başka düşünenlerin bir toplantıda karşı karşıya gelmelerine alışık değildir Ali Naili Erdem. O, alışmıştır Türk-İş Kongrelerinde, AP Kongrelerinde, AP'li kahvelerde astığı astık kestiği kestik konuşmalar yapmaya. (Hoş, son Türk-İş Kongresinde de, birbiriyle bağdaşmayan, asıl konuyla hiç ilgisi olmayan lâubali cümleleri birbiri üzerine sıralamıştı. Bu nedenle de, eskiden alışmış olduğu, umduğu havayı Türk-İş toplantısında da bulamamıştı ve AP'li Ali Naili Erdem, T.C. Çalışma Bakanı sıfatını alaya aldırmış, konuşmaları «gazoz ağacı» haykırışlarıyla kesilmiş, münasebeti olmayan sözlerin kullanılması protesto edilmişti.

Sayın Oktay Akbal'ın, 6 Ağustos 1973 günlü Cumhuriyet gazetesinde dediği gibi:

«... Orası Avrupa Bay Erdem... Bir topluluk sizin görüşlerinize karşı çıktı diye kaçmak mı gerek oradan, hemen suçlamak mı gerek herkesi, hatta konuğu olduğunuz bir ülkenin polis örgütünü? Yok öldüreceklermiş kendisini! Kim ne kazanır ya da ne kaybeder bir AP politikacısının ortadan kalkmasından ya da kalkmamasından?

Korkmuş kendisine karşı bir topluluğun karşısına çıkmaya, gözü yememiş...»

Bu olaydan çıkaracağımız sonuç şudur: Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem ve benzeri politikacılar aynı yerde saymayı sürdürürlerken çok şeyler değişmektedir. İçerde ve dışarda Türk halkı hergün biraz daha bilinçlenmekte, kendilerini uzun süredir uyutmaya çalışanları hergün biraz daha iyi tanımaktadırlar.

Oynak merdiven sistemi

SİNA PAMUKÇU

Gerçek ücretleri fiyat artışlarındaki patlamalara karşı korumanın Türkiye gibi ülkelerde en açık ve çabuk uygulanır yolu, ücretlerin, hayat pahalılığındaki artışlara göre otomatik olarak arttırılmasını öngören **«oynak merdiven»** sistemidir. Buna oynak merdiven denmesinin nedeni, hayat pahalılığı karşısında ücretlerin de bir merdivenin basamakları gibi otomatik olarak arttırılmasıdır.

Fiyatların artışları yüzünden işçilerin aldıkları ücret zamlarının ortadan silinmesi —hemen bütün kapitalist ülkeleri etkilemiş olan enflasyon yüzünden her yerde böyle olmakla birlikte— Türkiye'de çok daha kötüdür. tüdür.

Zaten toplu sözleşmelerle gösterilen sendika çabaları büyük çapta ücretlerin satınalma güçlerinin sürdürülmesi şeklindeki bir sosyal mücadele halindedir, fakat buna rağmen satınalma gücünün, özellikle düşük ücretli işçiler başta gelmek üzere, etkilenmesinin önüne önemli ekonomik dengesizlikler yüzünden geçilememiştir.

Bütün bunların karşısında Türk sendikalarının oynak merdiven sisteminin uygulanması için bütün ağırlıklarını koymaları zamanı gelmiştir, geçmektedir.

Sorun, ücretler alanında sendikal mücadeleler sonunda sağlananların sürdürülmesi ve garanti altına alınmasıdır. Amaç, enflasyonun sonucunda meydana gelen fiyat artışlarına karşı teminat teşkil edecek bir sistem getirmektir. Gerçekten, ulaştığı derece ve sürekliliğinden ötürü enflasyon bugünkü aşamasında kapitalist sistemin işlemesinin başlıca bir özelliği olmuştur. Bu unsur hen çelişkileri arttırmakta ve hem de sisteminin karşı karşıya olduğu derin çelişkileri ortaya çıkarmaktadır.

NE BİÇİM BİR OYNAK MERDİVEN

Oynak merdivenin birçok türleri vardır. Önemli olan en doğalı, en etkin korumayı sağlayan türünü ortaya koymaktır. Bu da fiyat artışları ile ücret artışları arasında otomatik bir bağ kuran türüdür. Bu arada ücreti meydana getiren bütün farklı unsurlar hesaba katılmalıdır. Fiyat artışları belli bir tavana erişmeden ücretlere zam gelmiyeceği görüşü bize göre hem hatalıdır hem yerinde değildir.

Oynak merdiven sisteminin tüm etkisi büyük nispette fiyatların değerlendirilmesine bağlı olduğundan bu işlemde seçilecek olan fiyat indeksi büyük önem taşır. Resmi fiyat indekslerini bundan önce de eleştirmiştik, fakat bu eleştirilerimiz şimdi daha büyük önem kazanmaktadır, çünkü istekle bunun arasında büyük ilişki vardır.

Resmi indekslere olan itirazımız indeksin meydana getirilmesi ve fiyatların artışları ile hesaba katılan maddelerdeki değişikliklerin hangi koşullar altında işlediği ile ilgilidir. Sonra bu indeksler gizlilik içinde hazırlandığından bunlar denetlenemez. Sendikalar bakımından önemli olan işçilere uygun **«tipik bir bütçe»**nin hazırlanması ve fiyat indekslerinde bunun kullanılmasıdır. Böyle hareket edildiğinde resmi istatistiklerden hay-

li farklı sonuçlara varılır. Çünki resmi indekslerde fiyat artışları daima az tahmin edilmektedir. O halde, böyle istatistiki aracın meydana getirmesinin mümkün olduğu kadar objektif bir şekilde ücretlilerin gerçek giderlerini yansıtacak bir indeks şarttır.

OYNAK MERDİVENE KARŞI OLANLAR

İşverenler ve hükümetler işin kolayına kaçıp bu ciddî sisteme muhalefetlerini haklı çıkarmak için hemen böyle bir sistemin enflasyoncu bir niteliği olduğunu iddia ederler. Oysa bu görüşü haklı çıkaracak makul hiç bir gerekçe yoktur.

Genel olarak uygulandığı takdirde oynak merdiven fiyat artışlarını hatta frenleyecektir. Çünkü fiyatlar artmayınca ücretler de artmayacak demektir.

Bundan başka, ve daha esaslı olarak şunu söylemek gerekir ki, maliyet enflasyonu ya da talep enflasyonunu öne süren akademik teorilerin öne sürdüğü, ücret artışlarının fiyat artışlarına yol açtığı teorisinin enflasyonun nedenini açıkladığını da kabul edemeyiz. Enflasyon sermaye birikiminden, üretken olmayan harcamaların artan ağırlığından ve üretimin kamusal finansmanından ortaya çıkar ve gelişir.

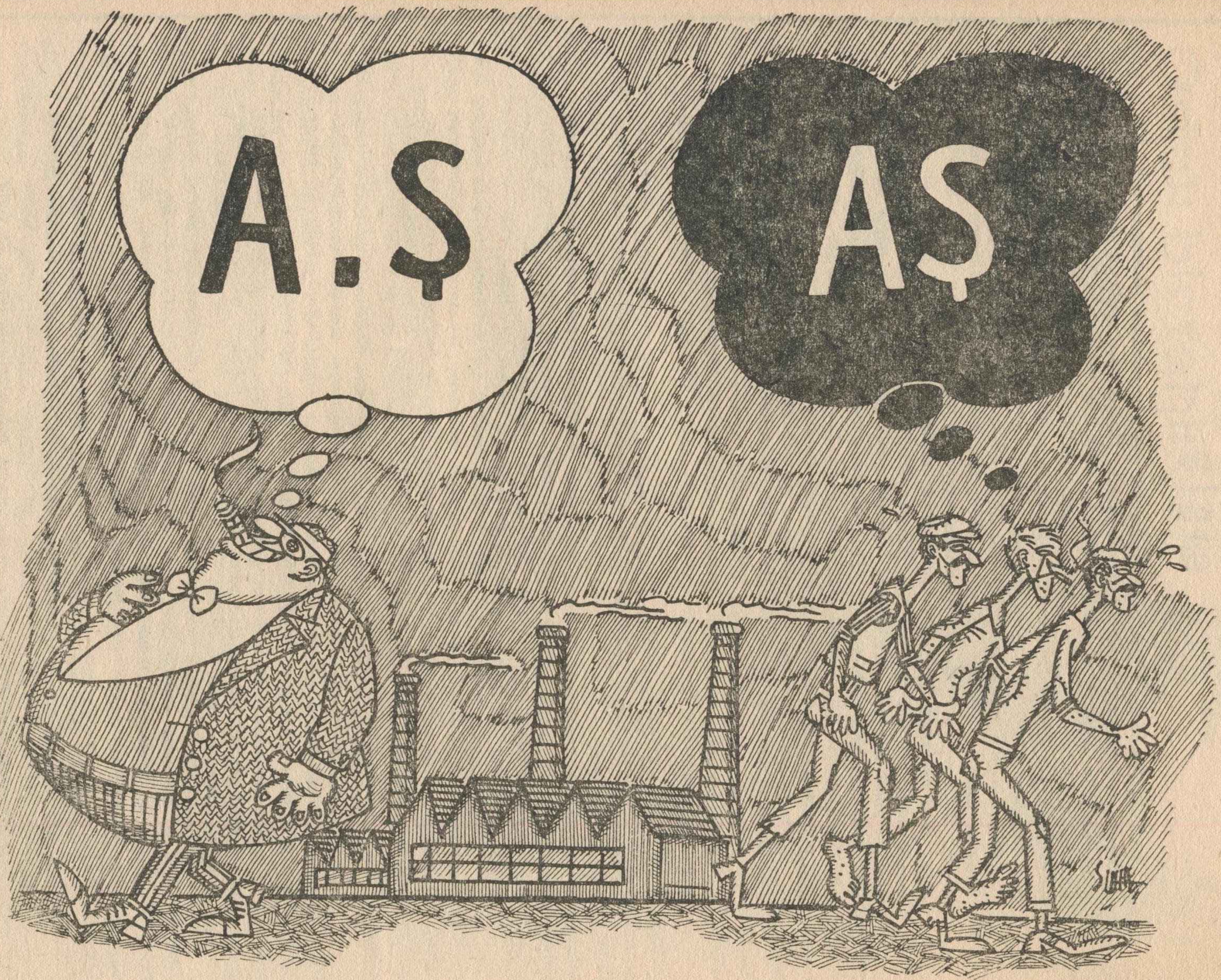
Yalnız, oynak merdiven sistemi ile ilgili isteği, sendikaların ücretlerle ilgili olan öbür istekleriyle karıştırmamak gerekir. Sendikalar yine toplu sözleşmeler yolu ile ücretlere zam almaya devam edeceklerdir. Burada söz konusu ettiğimiz sistemin amacı satın alma gücünü, kanayan bir yaradan kanın akıp gitmesi gibi alıp götüren fiyat artışlarına karşı alınan basit bir tedbir prosedürüdür. Bu açıdan garanti sağlayan değerli bir araçtır. Bu sistemin önemi şuradadır ki, işçinin satın alma gücünün arttırılması ve hayat standardının düzeltilmesi ile görevli olan sendikaların bu rollerini daha etkin bir şekilde yapmalarına yol açar.

Oynak merdiven sisteminin uygulanması kendini tam olarak ya da ücretlerin otomatik olarak gözden geçireleceğini derpiş eden bir hüküm şeklinde gösterir.

Şu ya da bu şekliyle bu sistem Kanada, ABD, Belçika, Hollanda, İtalya, İsveç, Norveç, Danimarka gibi ülkelerde sözleşmelerle kabul edilmiştir. Fransa, İngiltere, Avusturya ve Almanya'da da bu yola girilmiş bulunmaktadır. Ücret ve maaşları toplu sözleşmelerle tespit edilemeyen devlet memurları için de aynı yol tutulmalıdır ve bunu devlet üstlenmelidir. İngiltere ve Fransa'da bu yola girilmiştir.

Türkiye'de bu sistemin henüz uygulanmaya konmamış olması hem büyük bir kayıp, hem de oldukça şaşırtıcıdır. Yukarıda da dediğimiz gibi sendikalarımızın bu konuyu ele almaları zamanı gelmiştir.

Oynak merdiven sisteminin sağlamış olduğu ilerlemeyi kimse yadsıyamaz. Bu sistem şimdi daha da önem kazanacaktır, çünkü uluslararası enflasyon artmakta devam edecektir ve işverenlerin, enflasyon ile mücadele edilsin diye ücret artışlarını geriletmek istekleri sermayeden yana ve sosyal adalete göstermelik bir iğreti ilgi gösteren iktidarlar işbaşında oldukça hergün biraz daha belirgin hal alacaktır. İşçilerin çıkarlarının korunmasında bu sistemin genel bir uygulanmasına gidilmesi hergün biraz daha esaslı bir talep haline gelmektedir.

Anonim Şirketler Yayılıyor

Çok uluslu firmalar

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında yabancı sermaye tekeline verilen bor ve boraks zenginliğimizin kamulaştırılması için 100 yıl önce başlamış olan mücadele sürmektedir. Reform adı altında kısa bir süre önce çıkarılan Maden Kanunu, Türkiye'ye her yıl milyonlarca liralık döviz kazandıracak zenginlikteki bor ve boraks cevherinin hammadde olarak kalmasını isteyen çok uluslu firmaların çıkarlarını koruyucu niteliktedir.

Gazeteci Jack Anderson, çok uluslu I.T.T. (Uluslararası Telefon ve Telgraf) firmasının, Şili'de Allende'nin iktidara gelmemesi için 1970'de, Amerikan Casusluk örgütü C.İ.A.'nın yardımıyla, çalışmalar yaptığını söyledi (Mart 1972). Gizli bir belge, dost askerlerin bir darbe yapmalarını sağlamak için Şili'yi gerçek bir ekonomik karanlığa sokmak gerekir» diyordu. I.T.T.'nin hizmetine giren, eski C.I.A. başkanı John McCorne, Amerikanın üst düzeydeki sorumluları ile böyle bir plânı görüşmüş olduğunu doğrulamıştır. Yine McCorne'nin ağzından, I.T.T.'nin, Allende'nin durdurulması için gerekli plânın giderinin karşılanması amacıyla 1970'de bir çok gizli Amerikan servisine 1 milyar dolar verdiği öğrenildi.

Sonunda da, Amerikan emperyalizmi ve çok uluslu firmalar, bakır madenlerini devletleştirdi diye Şili'nin Halk Birliği iktidarını devirtmeyi başardılar.

8.5 milyar dolarlık iş hacmi, yetmiş ülkede çalışan 1.000 ortalığı (428.000 işçi) ile I.T.T., devletleri aşan, onları kuşatan ya da Şili'de olduğu gibi kendilerine karşı çıkan yöneticilerden kurtulmak için her yolu meşru gören çok uluslu firmalardan biridir.

Günümüzde, 'serbest teşebbüs', 'hür teşebbüs', 'rekabet serbestliği' ve benzeri terimlerin artık modası geçmiştir ya da bu terimler birer yutturmaca olarak kullanılmaktadır.

Kapitalist ekonomide üretim birimlerinin büyümesi sermayenin yoğunlaşması ve sermayenin merkezleşmesi *biçimlerinde olur. Bir ortalık kendi kâr'ının birikimi ile sermayesini yoğunlaştırır. Sermayenin merkezleşmesi ise, bir ortaklığın başka ortaklıklar ile birleşmesi ya da onları satın alması ile oluşur.*

'Tekel' deyince, ürettiği belli bir ürünün fiyatını ya da üretimini etki altına alabilen bir firmayı ya da bir grup firmayı anlıyoruz. Ekonominin başlıca sektörlerinde şu ya da bu derecede tekel kurmuş firmalar bulunur. Burada bizi ilgilendiren, bazı en büyük ve en önemli alanlarda kurulmuş bulunan tekelin derecesidir.

Her sanayide kurulabilecek tekelin derecesi bir sürü ekonomik ve teknik faktöre bağlıdır. Bu faktörlerin başında makine ve yatırım donatımının maliyeti ile gerekli araştırma ve geliştirmeye harcanacak para gelir. Bunun içindir ki, bilime dayanan, sermaye-yoğun sanayilerde tekelleşme daha güçlüdür.

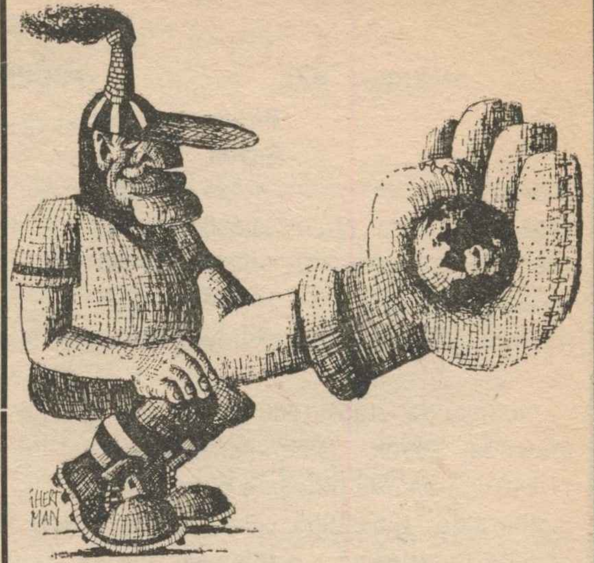
Tekel durumunda hiç rekabet yoktur demek doğru olmaz. Rekabet vardır fakat değişik biçimlerdedir. Doğrudan doğruya fiyat rekabeti yerine, örneğin reklamcılık alanında rekabet vardır, vb.

Günümüzde gerçekten uluslararası nitelik taşıyan bir aşamaya gelmiş bulunuyoruz. Üretimin niteliği her geçen gün biraz daha sosyalleşmektedir, çünki uluslararası sermayeyi temsil eden çok uluslu firmaların varlığıyla kapitalist dünyada yaşayan milyonlarca insanın yaşantısı birbirine daha bağlı hale gelmiştir.

Türkiye gibi geri bıraktırılmış ülkelerin dış tekellerle bağlarını kesmedikçe ekonomik bağımsızlıklarına kavuşamıyacakları ve kalkınamayacakları bir gerçektir.

İşte bu konunun önemini göz önüne alarak çok uluslu firmalar ile ilgili, SİNA PAMUKÇU tarafından hazırlanmış bir yazı dizisine bu sayımızda başlıyoruz.

Ortak bir tehlike çok uluslu firmalar

Çok uluslu firmalar uluslararası işçi sınıfını hergün biraz daha fazla tehdit etmektedir. Bu dev firma mekanizmalarının işleyiş biçimleri üstüne tam bir bilgi edinme olanağı yoksa da, bazı sınırlı çalışmalar ve raporlar vardır.

Şu kadarını hemen söyliyelim: ABD Hükümetinin 298 Amerikan firması arasında yaptığı bir araştırmadan çıkan sonuç şudur: Bunların dış ülkelerde 5,200 yabancı işletmesi vardır ve net varlıkları, 1966 yılında 146,5 milyar dolar iken, 1970 yılında 186.5 milyar dolar olmuştur.

Yine ABD Ticaret Bakanlığının bildirdiğine göre, ABD'nden ihraç edilen sermaye, 1970 yılında 7 milyar dolar iken, 1971 yılında 8. milyar dolara yaklaşmıştır. Bu miktarın 5,000 milyon dolardan fazlası kapitalist Avrupa ülkeleriyle Kanada, Avustralya, Japonya ve Güney Afrika'ya akmıştır.

Biz hazırladığımız bu dizi yazıda, son günlerde bu kadar sözü edilen bu çok uluslu firmaların ne olup, ne olmadıklarını anlatmaya çalışırken, ister istemez, hemen yukarıda açıkladığımız gibi bazı sayılar vermek zorunda kalacağız. Ama bu sayıların dışında, bu firmaların ne gibi manevralar çevirdiklerini, nasıl gerektiğinde şantajlara giriştiklerini, nasıl çeşitli ülkelerin iç işlerine karıştıklarını ve bu ülkeleri nasıl talan ettiklerini, ya da etmek istediklerini açıklayacağımız gibi; işçi sınıfının hedeflerine ulaşabilmesi için gerekli olan sendika birliği cephesinin kurulması yolunda nasıl çalışmalar yapıldığını da belirtmeye çalışacağız.

Yirminci yüzyılın başında, iç çelişkilerin sonucu olarak, tekelci kapitalizm emperyalizm aşamasına ulaştı. Bu süreç, sermayenin yoğunlaşmasını ve merkezîleşmesini arttırdı. Tekeller, hem gelişmiş ülkelerin, hem de gelişmemiş sömürge ülkelerinin ekonomilerinde büyük önem kazandı.

Yüzyılın ortalarına doğru, tekelci kapitalizmin gelişmesinde yeni ve daha hızlı bir sürecin meydana geldiği görüldü. (Uluslararası ekonomik bütünleşme ve sermayenin uluslararasılaşmasının artması.)

Bu süreç bilimsel ve teknik ilerlemeye bağlıdır. Bu ilerleme ise yeni ekonomik işbirliği biçimlerini, hizmetlerin ve ulaştırmanın genişlemesini, üretimde uzmanlaşmayı ve uluslararası işbirliğini gerektirir.

İşletmelerin çaplarının son derece büyümesi ve kitle halindeki üretim bir yandan devletlerin ekonomik sınırlarının açılmasını gerektirirken, öte yandan da, bu bütünleşme sürecinin içine, devletlerin ve kamu sermayesinin de girmesine yol açar.

Uluslararası bütünleşmeyi, her şeyden önce, tekelci firmaların kendi ülkelerindeki yüksek kâr sağlama ve genişleme olanakla-

HIZLI BİR BÜTÜNLEŞME

AMERİKA B.D.		FEDERAL ALMANYA		FRANSA	
Yıllar	Birleşme Sayısı	Yıllar	Birleşme Sayısı	Yıllar	Birleşme Sayısı
1950-54	1,424	1958	15	1956	893
1955-59	3,365	1963	29	1960	1,088
1960-64	4,366	1965	50	1966	1,959
1965-69	14,453	1969	168	1967	1,752

(Federal Almanya Cumhuriyeti ile ilgili olarak verilen sayılar en büyük işletmelerle ilgilidir.)

Japonya'da, 1951-1969 yılları arasında, büyük işletmelerden 11,846'sı arasında birleşme oldu. Ingiltere'de, 1854-1958 yılları arasında, birleşme ortalaması 292 iken, bu sayı 1969 yılında 794'e yükselmiştir. İtalya'da, 1961 ile 1967 yılları arasında, büyük işletmeler arasında 176 birleşme oldu ve bunların en büyüğü de DUNLOP-Pirelli birleşmesi idi.

1962 ile 1968 yılları arasında, Ortak Pazar'daki yoğunlaşma ya da uluslararası sızma işlemlerinin sayısı 3,078 olarak gösterilmiştir (bunların 980'i metal işkolunda, 592'si kimya 172'si yiyecek işkolunda, vb. idi).

ÖNÜMÜZDEKİ 20 YIL İÇİNDE...

Bu dev firmaların 200 ile 300 kadarı, dünya üretim ve ticaretini ellerine geçirecek, dünyanın endüstriyel ve malî ortalık holdinglerinin ise dörtte üçüne sahip olacaklardır.

rının azalmakta oluşu zorunlu kılar. Aynı zamanda, emperyalistler arasındaki çelişkiler keskinleşmektedir. Bunun nedeni de, emperyalizmin başını çekmek arzusu ve dünya pazarlarını ele geçirme çabalarıdır. Oysa, sosyalist kampın varlığı ve sömürgecilik sisteminin çözülmesi sonucu bu pazarlar daralmaktadır.

ÇOK ULUSLU FİRMALAR NEDİR?

Gittikçe sosyal bir nitelik kazanan üretim ile üretim araçlarının sayıları her gün biraz daha azalan grupların mülkiyetine geçmesinin zaten var ettiği çelişkilere, bu çelişkilerin de eklenmesi sonucu tekelci kapitalizm tekelci Devlet kapitalizmine dönüşmüştür.

Azamî kârlarını garanti altına almak ve kapitalist sistemin ömrünü uzatmak bakımından tekeller, ulusal hayattaki hakimiyetlerini arttırmaya ve Devlet'i bu işe aracı etmeye büyük önem verirler.

Son on yıl içinde, Avrupa ve ABD'nde, kapitalist ekonomik sisteminin odak noktası haline gelmiş bulunan bu çok uluslu firmalar nedir, ne değildir şimdi onu görelim.

Çok uluslu firmanın nasıl tanımlanacağı üzerinde tam bir oybirliği yoktur. Bu fikir ayrılığı bunlara verilecek isimle başlar: Çok uluslu dendiği gibi, uluslararası, uluslarüstü firmalar da denmektedir. Burada bir noktaya dikkat etmek gerekir. Çok uluslu firmaları kamu oyuna güzel göstermek için halen ABD'nde geniş bir kampanyaya girişilmiş bulunulmaktadır. Bu kampanyada, çok uluslu firmalardan «uluslar-üstü» diye söz edilmektedir. Yani bu firmalar sözde «ulusların üstünde» dir ve hiç bir devlete bağlı değildirler, izlenimini uyandırmaya çalışmaktadırlar. Partilerüstü politika diyen ve bir ticarî şebeke olma niteliğini gizlemeye uğraşan bazı kuruluşlar gibi.

Henry Ford'un büyük imparatorluğu-

nun Başkan Yardımcısı şöyle demiştir: «Biz Ford'da çalışanlar dünya haritasına bakınca hiç bir sınır görmeyiz. Biz kendimizi esas itibariyle bir Amerikan firması olarak da kabul etmiyoruz.»

Uyduruk ilânlar ve yalan propaganda, çok uluslu firmaların Amerikan emperyalizminin hem aracı olduğu, hem de bundan yararlandığı gerçeğini saklayamaz. Bunlar sadece Amerikan işçileri için değil, aynı zamanda tüm ülkelerin işçileri için bir tehlikedir.

BAZI TANIMLAR

Çok uluslu firmaların isimleriyle başlıyan bu anlaşmazlık şu sorularla devam eder. Bir firmayı çok uluslu firma yapan nedir? Bu firmaların çeşitli ülkelerdeki faaliyetlerinin bir merkezden yönetilmesi mi? Yoksa bunlara çeşitli ülkelerde bağlı olan ortaklıkların sayısı ve tipleri mi ya da bunların faaliyet gösterdikleri yabancı ülkelerin sayısı mı? Yoksa yabancı ülkelere yaptıkları satışların miktarı ya da çalıştırdıkları işçilerin sayısı mı?

Bu sorulara çeşitli cevaplar verilmiştir. Bazılarına göre hareket noktası olarak şunlar alınabilir:

1. Çok uluslu firmanın genel merkezinin bulunduğu bir ülke vardır.

2. Çok uluslu firma yabancı ülkelerde faaliyet gösterir.

3. Merkezi kontrolün varlığı. Bu merkezilik, yürütülen ekonomik faaliyete, yönetim politikalarına ve uygulamalarına, merkezi kararların alınması ile ilgili özgül konum ve ulusal yasalara göre değişmekle birlikte, daima vardır.

Bir yazar, Reymond Vernon ise, çok uluslu firmaları şöyle tanımlar:

1. Çok uluslu firmalar çok büyük çaptadır.

2. Çok uluslu firma genel merkezinin bulunduğu ülke dışında birçok yabancı ülkede faaliyet gösterir.

3. Çok sayıda işçi çalıştırır ve ortak malî kaynaklardan yararlanırlar.

4. Dış ülkelere ihracat yapmak ya da patent hakkı satmaktan çok, bu ülkelerdeki geniş faaliyetleri genel merkezin kontrolü altında tutarlar.

(devamı var)

YIYECEK İŞKOLUNDA IKI DEV

NESTLE

Uluslararası Nestle tröstünün dünyanın her yanında 210 fabrikası, 90.000 işçisi ve 11 milyar franklık (Fransız) iş hacmi vardır. Nestle'nin sermayesi İsviçre ve Amerikan sermayesinden meydana gelir. Bu firma Unilever'e karşı saldırgan bir politika izlemekle birlikte, bu politika, onların Almanya, Avusturya ve Italya'da dondurulmuş ürün ve dondurma üretimi yapan iki ortaklığın birleşmesi konusun da anlaşmaya varmalarını önlememiştir.

Nestle'nin şu ülkelerde fabrikaları vardır. ABD, Arjantin, Avustralya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Danimarka, Federal Almanya, Fildişi Sahili, Fransa, Filipinler, Güney Afrika, Hindistan, Hint Adaları, Holanda, Honduras, Italya, Ispanya, Isveç, İsviçre, Jamaika, Japonya, Kenya, Kolombiya, Kosta-Rika, Malezya, Meksika, Norveç, Panama, Peru, Portekiz, Porto Riko, Rodezya, Singapur, Şili Trinidad, Türkiye, Venezüella, Yeni Zelanda.

UNILEVER

Yiyecek işkolunda Avrupa'nın en büyük firması olan Unilever dünyanın her yanında 385.000 işçi çalıştırmaktadır ve iş hacmi 300 milyar franktır (Fransız). Türkiye'de hayli etkindir.

Yeni bir grev örneği:

LİP OLAYI

12 Haziran 1973 günü, Fransa'da, LIP fabrikasındaki 1.300 işçi greve başlamıştı. Fransa'nın en büyük saat fabrikası Lip'deki işçilerin, ilk günden tam bir birlik içinde yürüttükleri grev, polisin baskısına, Fransız hükümetinin ve işverenlerin, işçiler in birliğini kırma yolundaki birçok girişimlerine rağmen grev devam etmektedir. İşçiler çalışma haklarını savunmak için gerçekten cesur bir mücadele vermektedirler.

Grevin nedeni, çok uluslu EBEUCHES SA firmasının Fransiz Sanayi Kalkınma Kurumu (IDI) ile birlikte, işyerini kapatıp işçileri sokağa atma kararını almış olmasıydı. Aşağıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, çok uluslu firmalarla kapitalist iktidarlar arasındaki çıkar birliği daima işçilerin zararına işlemektedir. Nitekim, Fransız hükümeti, ulusun ve de işçilerin çıkarını düşünmeden, LIP firmasının paylarının %60'ının, dolaysız ya da dolaylı olarak, bir İsviçre tröstü olan EBAUCHES SA'nın almasına izin vermiş, en büyük saat fabrikasının kapanarak işçilerin işsiz kalmasına göz yummuştur.

EBAUCHES SA firmasının amacı rakiplerinden birini ortadan kaldırmak LIP'in kurmuş olduğu ticari ağ yoluyla Fransız pazarını eline geçirmekti. LIP fabrikasının yiğit işçileri buna karşı durmasalardı, bu çok uluslu firma bugün hedefine ulaşmış olacaktı.

Işverenlere ve siyasal iktidara sorumuluklarını anlatamıyan 1300 işçi (600'ü kadın) 18 Haziran 1973 günü işlerini güven altına almak ve yaptıkları saatleri satarak asgari bir ücret sağlamak amacıyla fabrikayı işgal ettiler ve imalâtı kendi başlarına yürütmeyi kararlaştırdılar.

Montaj, saat satışı, makine bakımı, işyerinin temizliği ve halkla ilişkiler komisyonları kuran işçilerin bu girişimi başarı sağlamış, 2.5 milyon liralık saat satılmış ve 29 Haziran 1973 günü işçiler ücretlerini almışlardı.

Fabrikanın girişinde, grevlerde görmeye alışık olunulan «Zafere kadar direneceğiz» ya da «Zafere kadar elele» gibi pankartlar yerine, elle yazılmış şöyle bir yazıya rastlanıyor: «MÜŞTERI VE SİPARIŞ KABUL EDİLİR.» Gerçekten de, saat satın almak isteyen müşterilerin, ucuz satış yapılan mağazaların önünde yaptıkları gibi, fabrikanın kapısında kuyruklar meydana getirdikleri görülüyor. Çünkü Fransızların pek sevdikleri ve bir çok Fransızın kolunda, evinde, bürosunda görülen Lip saatleri şimdi fabrikada işçiler tarafından, mağazalardan yüzde 42 daha ucuza satılıyor. Sermayeden yana olanlar bağırışıp duruyor. Ama bu saatlerin ilk alıcıları arasında Belediye Başkan Yardımcısı'nın bulunduğu düşünülürse, bu bağırıp çağırmaların fazla önem taşımadığı anlaşılır.

Olayın en önemli gelişmelerinden biri 14 Ağustos 1973 günü oluşmuş, Ticaret Mahkemesi'nin daha önce aldığı bir kararı uygulamaya koyan polis, işçileri silâh zoruyla fabrikadan dışarıya çıkarmıştır. Meydana gelen çatışmada, Lip işçilerinin bir kısmı tutuklanmış, bir kısmı da yaralanmıştır. Lip olayı henüz kesin bir sonuca bağlanmamış olmakla birlikte, Fransa'da ilk kez bu tür bir «işçilerin kendi kendilerini yönetimi» uygulanmaktadır ve işçilerin ücretlerinin patron tarafından değil de, bizzat işçiler tarafından sağlanıp ödenmesi işleminin devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Bu arada, görüşme dönemine de girilmiştir ve bu görüşmelere hükümet adına işveren Henri Giraud ve işçiler adına da sendikaları katılmaktadır. Görüşmeler oldukça zor geçmektedir. İşveren temsilcisinin Lip işçilerinin çıkarına olan bir çözüm yolunu kabul ettirmek istemesine karşı sendikalar, kuruluşun dağıtılması yüzlerce işçinin bu nedenle işlerinden olmaları konularına kesinlikle karşı çıkmakta ve bu duruma ne gibi bir çözüm yolu bulunursa bulunsun, kazanılmış sosyal hakların korunmasında kararlı bulunmaktadırlar.

Gerek içerdeki, gerekse dışardaki işçi örgütlerinin ve onlardan yana olan sol güçlerin birleşik cephesi karşısında bugüne kadar başarı ile direnmelerini sürdürmüş olan işçilerin, grevi uzatmak ve işçilerin birliğini kırmak isteyen siyasal iktidarın ve işverenlerin manevraları karşısında, sağlanmış olan desteğin ve dayanışmanın daha da güçlendirilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir.

LIP olayı, bize, Türkiye işçi tarihinde ilk kez, 13 Haziran 1969'da, Çorum'daki Alpagut Linyit İşletmeleri'nde çalışan 786 maden işçisinin benzeri bir biçimdeki tutumlarını hatırlatmaktadır. 17 Temmuz 1969 günü sona eren bu grevde, bir ay gibi kısa bir süre içinde Alpagutlu maden işçileri neler yapmışlardı?

İşçi genel kurulu ve işçi konseyinden oluşan iki kademeli bir yönetim kurmuşlar, işletmenin eski yönetiminden devralınan memurları ve muhasebecileri kendilerine sorumlu kılmışlar, 7000 liraya yakın maaş alan eski bölge müdürü, muhasebe müdürü ve mühendisin işine son vermişlerdi.

— Dinlenme ve çalışma saatlerini düzene bağlıyarak, bir çalışma disiplini kurmuşlar, işbölümünü yeniden düzenleyerek, üretimin sürekliliğini sağlamışlar, böylece eskiden 280 ton olan günlük üretimi 480 tona çıkarmışlardı.

— İşçi satış konseyleri kurarak, ürettikleri kömürün satışını denetlemişlerdi.

Son olarakta, «Çalışmayana ekmek yok» sloganı ile işverenin ödemediği ücretlerini aralarında bölüşmüşlerdi.

AYDIN MERİÇ

Sendikalaşma özgürlüğü ve sendikalaşma oranı

Anayasa Madde 46. «İşçiler ve işverener önceden izin almaksızın sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptir......»

Özgürlükler ancak geniş halk yığınlarınca kullanılabildikleri ve hayata uygulanabildikleri ölçüde vardırlar. Yoksa soyut kavram planında kalmaya mahkûm edilmiş özgürlüklerin varlığından söz edilemez.

Ülkemizde işçi sınıfı ve işçi sınıfı hareketleri tarihinin oldukça gerilere uzanmasına rağmen işçi sınıfının mesleki örgütlülüğü olan sendikalaşma ve grev hakkı oldukça yenidir. (1)

Sendikalaşma özgürlüğü işçi sınıfının sosyal mücadelesinin bir ürünü ve anayasal bir haktır. Sendikalaşma oranı ise sendikalaşma özgürlüğünün kullanılış kriterlerinden biridir. Biz elde yeterli veriler olmamasına rağmen, istatistiklere dayanarak konuya eğilmeye çalıştık.

Tablo I

1971 yılı itibarı ile

İKTİSADEN FAAL NÜFUS (Yurt içi)	13 875 000 Kişi
TOPLAM ÜCRETLİLER	4 055 000 »
SİGORTALI İŞÇİLER	1 404 000 »
MEMURLAR	800 000 »
TARIM İŞÇİLERİ + DİĞER ÜCRETLİLER	1 851 000 »
TOPLAM ÜCRETLİLERİN İKTİSADEN FAAL NÜFUSA ORANI	% 29.2
SİGORTALI İŞÇİLER VE MEMURLARIN TOPLAM ÜCRETLİLERE ORANI	% 54.4

Kaynak : Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı Resmi Gazete, 27 Kasım 1972, Sahife 37.

Tablo I'de görüldüğü gibi iktisaden faal ülke içi nüfusun, yani bir başka deyişle Türkiye içinde bir işe sahip insanların 4 milyon 55 bin kişisi ücretliler kesimini meydana getirmektedir. Ücretlilerin iktisaden faal nüfusa oranı yaklaşık olarak % 30 dur. Yine Tablo I'den anlaşılacağı gibi ücrettlilerin yalnız % 54 ü, sosyal sigorta veya emekli sandığına kayıtlıdır.

---

(1) *100 Soruda Türkiye'de İşçi Hareketleri, Kemal Sülker, Eylül 1973 2. Baskı, Gerçek Yayınevi.*

Tablo II

1971 yılı itibarı ile

TOPLAM ÜCRETLİLER	4 055 000
AÇIK İŞSİZ SAYISI	2 102 000
SENDİKALI SAYISI	1 200 000
SENDİKALAŞMA ORANI (Yalnız çalışanlar)	% 29.6
SENDİKALAŞMA ORANI (Çalışanlar + İşsizler)	% 19.3

Kaynak : Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı.

Her iki tablodan görüleceği üzere ülkemizde sendikalaşabilir işçi sayısı bir işte çalışanlar için 4 milyon 55 bin olup ayrıca sendikalaşabilir 2 milyon 102 bin işsiz insan var. Toplam olarak 6 milyon 157 bin kişi sendikalaşabilir durumda bulunuyor. Buna karşılık yalnızca 1 milyon 200 bin sendikalı insan olduğunu görüyoruz. Bir başka deyişle sendikalaşabilir toplam ücretlilerin % 20 den azı ancak sendikalı durumda. Bu sayı bir işde çalışan ücretliler arasında ise sadece % 30 un altında kalıyor. Anayasanın 46. maddesi her 100 ücretli kişiden yalnızca 20 tanesi için bir anlam taşıyor, diğer 80 ücretli değişik nedenlerle bu haktan mahrum kalıyor, demektir.

Yukarıdaki tablolara ve sendikalaşamayan ücretlilere baktığımızda sendikalaşma özgürlüğünü kısıtlayan başlıca 3 esas sorun olduğunu görüyoruz. Bunlar şunlardır :

a) İşçi - Tarım işçisi ayırımı

b) İşçi - Memur ayırımı

c) İşşizlerin sendikalaşamamaları

Genel olarak sanayi işçilerinin sendikalaşmış olmalarına rağmen, tarım işçileri suni bir ayırım ile sürekli baskı altında tutulmuşlar ve iş kanunu kapsamına sokulmamışlardır. Son senelerde tarım işçileri için ayrı bir iş kanunu gündeme getirilmiştir. Bize göre İş Kanunu, Sendikalar Kanunu, Toplu Sözleşme ve Grev Kanunu bir bütünün parçalarıdır. Bu kanunların bir kısmını örneğin, Sendikalar Kanununu tarım işçileri için uygulayıp, İş Kanununu uygulamamak tarım işçilerinin sendikalaşmasını engellemek demektir. Bu durumun doğal sonucu olarak sayıları en az bir milyonun üzerinde tahmin edilen tarım işçilerimiz sendikalaşma özgürlüğünden yoksun bırakılmışlardır.

İkinci sorun işçi memur ayırımı ve memur statüsündekilere sendikalaşmayı yasaklamaktır. 1961 Anayasasında yapılan son değişikliklerle 800 binin üzerindeki memur statüsündeki ücretli sendikalaşma hakkından yoksun bırakılmışlardır. Bu anayasa değişikliği ile birlikte bütün kamu kuruluşları ve iktisadi devlet teşekkülleri personel yönetmeliklerinde değişiklik yaparak on binlerce işçiyi acele memur statüsüne geçirerek sendikalaşma özgürlüğünden yoksun bırakmışlardır. Bugün toplam olarak bir buçuk milyona yakın ücretli, «memur» addedildikleri için bu durumdadır.

Sendikalaşma özgürlüğünü sınırlayan bir diğer unsur açık işsizlerin sendikasız olmalarıdır. Bunun sebebi ise kısmen sendikalaşma bilincinin eksik olmasındadır. İşçiler arasında işsiz kaldıkları dönemlerde sendika üyelik vecibelerini yerine getirenler genellikle azdır. Onları bu konuda çok da haksız bulmamak gerekir; zira iş değiştirirken genellikle sendika da değiştirirler. Aynı iş kolunda 35 sendika gerçeği onları buna zorlar.

Yazımızı bitirmeden, ülke dışında çalışan ve Türkiye işçi sınıfının önemli bir parçasını meydana getiren bir milyona yakın işçi kardeşimizin durumlarına da kısaca değinelim. Yurt dışında çalışan bu işçilerin örgütlülüğünün niteliği ve niceliği hakkında elimizde hiç bir istatistik yoksa da, genel olarak sendikalaşma oranının ülke içine oranla çok daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Ümit edelim ki bu işçi kardeşlerimiz yurda yüksek bir sendikalaşma ve örgüt bilinci ile dönsünler.

Yeni gelişmeler

10 ve 11 Şubat 1973 tarihlerinde, genişletilmiş Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu (Ortak Pazar) meydana getiren 15 ülkeden 17 işçi sendikaları konfederasyonunun temsilcilerinin katılması ile «Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu» kurulmuş bulunmaktadır. Belçika'nın başkenti Brüksel'de yapılan bu toplantı sonunda meydana gelen yeni birliğin ön plândaki görevinin, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu meydana getiren emekçilerin sosyal, ekonomik ve kültürel çıkarlarını daha etkili bir biçimde koruyabilmek ve geliştirebilmek olduğu anlaşılmaktadır.

Ekonomik ve siyasal bakımdan hergün biraz daha güçlenen çok uluslu dev firmalara (uluslararası tekelci sermayeye) karşı Avrupa işçi sendikaları olarak cephe birliği içinde mücadele verme olanağının gerçekleştirilmesi de başlıca amaçlar arasında bulunmaktadır.

Yeni Konfederasyona üye olan 17 ulusal işçi konfederasyonuna bağlı üye sayısı 30 milyonu bulmaktadır. Konfederasyon Başkanlığına, İngiliz İşçi Sendikaları Konfederas yonu Genel Başkanı Victor Feather seçilmiştir. İkinci Başkanlıklara da şunlar getirilmiştir: Alman Sendikalar Birliği Başkanı Heinz O. Vetter, Danimarka İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Thomas Nielsen ve Belçika İşçi Sendikaları Konfederasyonu Genel Başkanı Georges Debunne.

Avrupa İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun kurucu üyelerinin hepsi aynı zamanda Uluslararası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu'nun üyesi durumundadırlar. Toplantıda alınan karara göre konfederasyonun genişletilmesi olanağı gelecek için vardır ve bu konuda kapılar açık bırakılmıştır.

Türkiye henüz Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun aslî üyesi olmadığından DİSK de, TÜRK-İŞ de yeni kurulan bu konfederasyonunun üyesi durumunda değildirler.

Konfederasyon tarafından yapılacak ilk işler arasında bir Temel Programın hazırlanması ve üye örgütler arasındaki koordinasyonun geliştirilmesi için Avrupa çapında bir Eylem Programlarının düzenlenmesi bulunmaktadır.

KAPİTALİST ÜLKELERDE TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİ GÖRÜŞMELERİNDEKİ GELİŞMELER

Bugün kapitalist ülkelerdeki işçiler halihazır çalışma ve hayat şartları bakımından esaslı bir huzursuzluk içinde olduklarından, toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde esaslı isteklerle işverenin karşısına çıkmaktadırlar. Buna karşılık işverenlerin mukavemeti de daha güçlü olmaktadır. Buna rağmen ilk önemli ve hatta esaslı sonuçlar alınmıştır diyebiliriz.

Mücadelelerin konusu olan istekler, her kapitalist ülkede artık normal hale gelen genel enflasyon halinin tabii bir sonucu olan fiyat artışları karşısında satın alma gücünün yükseltilmesi ve garantiye alınması ile sınırlı kalmayıp, iş saatlerinin azaltılması, sendikal hakların kapsmının genişletilmesi ve işyerin-

deki çalışma şartlarının daha iyi hale getirilmesi ile de ilgili olmuştur. Şöyle ki;

1. İnsan takatinin üstüne çıkan hızlı iş temposuna ve aşırı işbölümüne karşı çıkmak, dur demek,

2. Bantlarda çalışan işçilerin mola sürelerinin arttırılması

3. Özellikle bantlarda çalışanların mesleki niteliklerinin yeniden değerlendirilmesi.

4. Güvenlik ve sağlık koşullarının ve iş çevresinin daha iyi hale getirilmesi.

Ücret meselesinin büyük önem taşıdığı doğrudur, çünkü hayat pahalılığı sürekli olarak artmakta ve işçilerin satın alma gücününü arttırmak gerekmektedir. Fakat bu temel isteğin yanı sıra, yani ücretlerin arttırılmasının yanı sıra, bir dizi yeni istekler ortaya atılmaktadır.

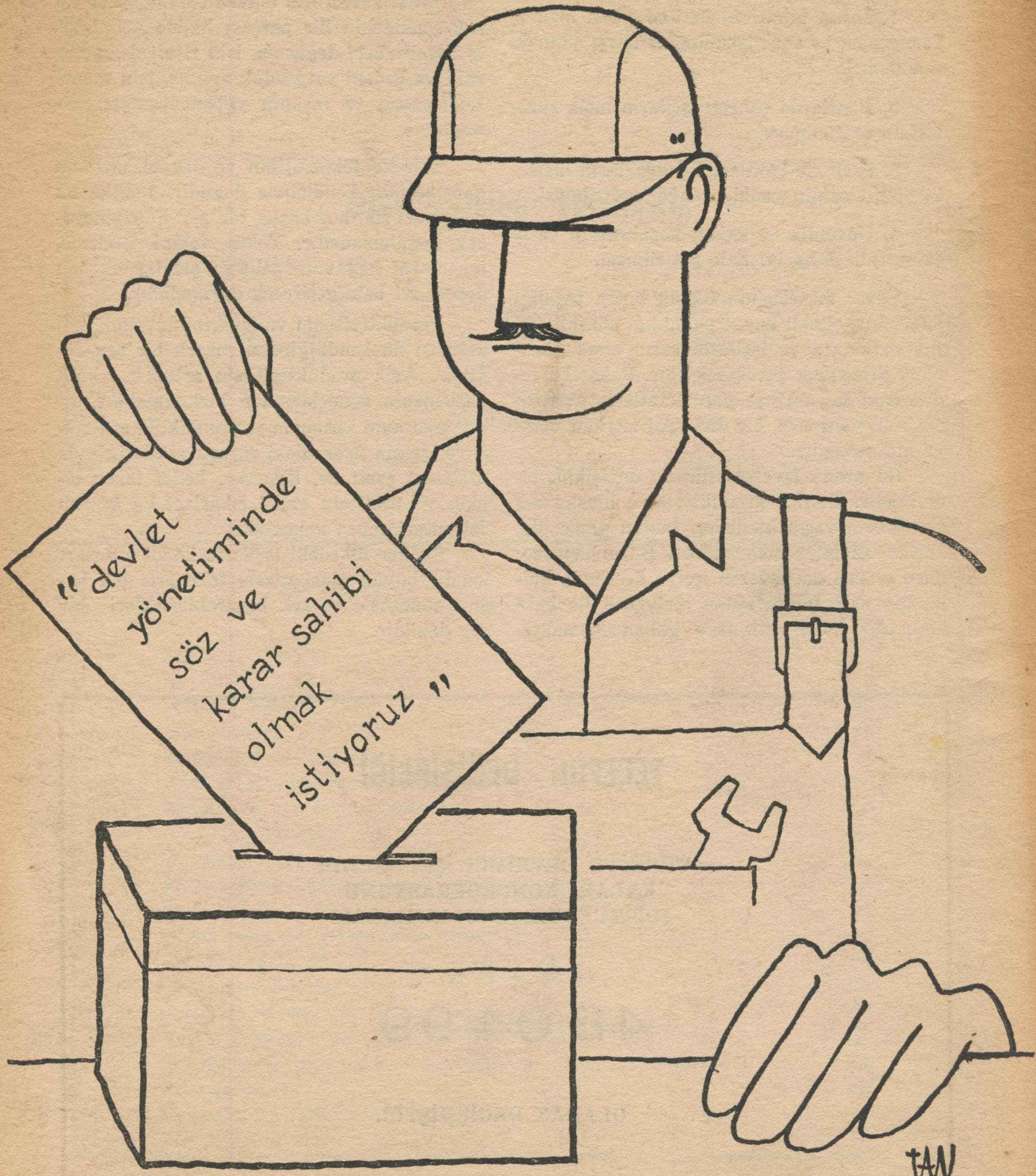
Bu arada işverenlerde de değişiklik olmaktadır. Bunlar prodüktiviteye birinci derece önem vermektedirler, bunun amacı da, kârları azamiye çıkarmaktır. Bu amacın sonucu olarak da, işveren işçiye üretimde kullandığı sair faktörlerden biri gözü ile bakmaktadır. İnsan makineye yabancılaşmakta, çalışma ve hayat şartları kötüleşmektedir.

İleri teknolojinin uygulandığı işkollarında üretim süreci son derece bölünmüş ve insan makinenin bir parçası haline gelmiştir. İş kategorileri değişmiş, işin ritmi değişmiş, ruhi ve bedeni yorgunluk artmış, işin monotonlaşması, ve insanın yabancılaşması artmıştır.

Tehlike teknolojinin ve organizasyonun gelişmesinin kendisinde değildir, tehlike bu gelişmeyi kârdan başka bir şey düşünmeyerek uygulamadadır. Yoksa, teknik ilerleme, insanların hayat ve çalışma şartlarını son derece iyi hale getirecek durumdadır.

Prodüktivitenin ve işyerinin etkinliğinin artması da kendiliğinden zararlı bir şey değildir. Ama prodüktivitenin artması teknik ilerlemenin sonuçlarından biri olmalıdır tabii, ama aynı zamanda yorgunluk da azalmalı ve işçinin üzerindeki zararlı etkilerinin de azalması şartı ile. Kısacası, hedef insan olmalı ve üretimin genel çıkarları ve üretim faktörleri sonra gelmelidir.

Bu her ülkedeki işçilerin kendi sınırları içinde, büyük uluslararası tekellerle tek başına mücadele ederek başarabilecekleri bir şey değildir.

" devlet
yönetiminde
söz ve
karar sahibi
olmak
istiyoruz "
TAN